

Nas tednik Kronika

kulturno - politično glasilo · svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 - Verlagspostamt Klagenfurt 2.

Izhaja v Celovcu - Erscheinungsort Klagenfurt

LETO XIII/STEVILKA 50

ČETRTEK, DNE 14. DECEMBRA 1961

CENA 2.- ŠILINGA

Mohorjeve knjige v vsako hišo!

Pred dobrim mesecem je razposlala Družba sv. Mohorja knjižni dar za leto 1962. V mnogih koroških družinah že z zanimanjem prebirajo knjige, ki jih je za svoje ude pripravila najstarejša in najpomembnejša slovenska knjižna ustanova. Zamislil si jo je škof Anton Martin Slomšek, idejo ustanovitve društva za izdajanje dobrih slovenskih knjig pa sta uresničila z drugimi koroškimi rojaki prof. Andrej Einspieler in prof. Anton Janežič. Prav iz Celovca, tedanjega kulturnega središča vseh Slovencev, se je začelo širiti zanimanje za slovensko branje med najširše plasti ljudstva. Tudi danes Celovec ni le versko in kulturno središče koroških Slovencev, ampak so ravno po Mohorjevi družbi duhovno z njim povezani tudi ostali Slovenci po svetu.

Mohorjeva družba izdaja: kulturni mesečnik »Vera in dom«, »Naša luč«, glasilo slovenskih rojakov v Zapadni Evropi, pa podziga Slovence v Holandiji, Belgiji, Nemčiji, Franciji, Angliji itd. h gorečnosti v veri in zvestobi do jezika in kulture naših očetov. Nadalje je Mohorjeva družba natisnila poleg rednega vsakoletnega knjižnega daru še mnogo drugih zanimivih knjig za svoje rojake po širnem svetu - tako tudi že v angleščini.

Pri Mohorjevih knjigah, izdanih za leto 1962, naj omenimo pri Koledarju najprej to, kar nam je zelo ugajalo, to se pravi: domače prispevke. V to vrsto spadajo članki o dr. Lučovniku. Napisali so jih: dekan rožeške dekanije ter župniki Čebul, Jožef Stich in Filip Millionig. Z veliko ljubeznijo so nam prikazali lik koroškega duhovnika, o katerem pravi pisec: »Častna dolžnost Mohorjeve družbe je, da se v svojem Koledarju spomni izredne in markantne osebnosti v vrstah koroških slovenskih duhovnikov, rajnega župnika in duhovnega ter konzistorialnega svetnika dr. Ivana Lučovnika. V njegovo župnišče so prihajali ob braženci od blizu in daleč, akademiki in univerzitetni profesorji. Kar nas je vedno spet vlekle v njegovo župnišče, kar smo občudovali, je bila njegova izredna in markantna osebnost, njegov jasen in kristalen značaj. Kaj smo hodili gledat? Človeka, duhovnika, ki smo ga občudovali. Ob njegovem značaju smo rasli in zoreli.«

Mohorjevi koledarji so se odlikovali tiskdaj ravno po življenjepisih velikih slovenskih mož. Ob njih se je vzgledovala mladina. - O zadnjem gospodinjstvem tečaju na Gurah pred drugo svetovno vojno poročila Milka Hartman, župnik Lovro Kasselj pa o literarnem gibanju na Koroškem. »Iz spominske knjige rožeške fare« je našel kroniki, ki poročajo, kako so se nekdanji selili župniki, o francoskih časih, o ženskah v borbi z vojaki, kako je župnik Nagele bil obsojen na smrt, iz občinskega življenja, o požarih in poplavih, o rožeški meznarji in šoli, o verskem življenju zadnjih sto let in rožeški fari itd. Škoda, da obširni prispevek ni podpisan. Naj bi javnost tudi zvedela, kdo se je trudil za objavo tako tehtnega gradiva iz enega najvažnejših predelov lepega Roža. Koliko podobne zgodovinske snovi bi bilo treba še obdelati našim izobražencem - predvsem učiteljem!

Bogat in pester je pregled katoliškega prosvetnega dela na Koroškem. Našim cerkvenim pevcem je spregovoril Ernest Artač, zelo aktualna pa so tudi poročila o dijaških domovih Mohorjeve družbe, spominčica ob stoletnici smrti škofa Slomška ter prispevki mladih koroških leposlovcov. Le škoda, da ni podobnega koroškega gradiva še več!

Seveda je eden izmed vzrokov tudi v tem, da koledar Mohorjeve družbe ni namenjen le koroškim bralcem, ampak ga prebirajo na vseh koncih in krajih sveta.

Papež poziva k edinosti

Minulo soboto je v Vatikanem mestu bila objavljena nova okrožnica papeža Janeza XXIII., ki poziva ves krščanski svet, da se v skupnosti srca in duha združi v katoliški Cerkvi. Je priprava napovedi datum vesoljnega cerkvenega zbora, ki jo pričakujejo za Božič. Vesoljni cerkveni zbor se bo pa po namenu sv. očeta predvsem bavil z raziskavo možnosti združenja ločenih krščanskih bratov. Okrožnica bo šla v zgodovino pod imenom »Aeterna Dei sapientia«, (Večna božja modrost). S temi besedami začenja sv. oče svoj poziv, v katerem pravi, da »bo Kristusova Cerkev našla v sebi moč in edinost, da se upre napadom satanovih razkrojevalnih sil. Princ teme ne bo zmagal, če bo v Kristusovi Cerkvi vladala ljubezen,« je dejal sv. oče in izrazil željo, da bi »vsi tisti, ki so bili odrešeni po najdragocenejši krvi Jezusa Kristusa, bili zopet združeni v eni sami Cerkvi ter skupno in neustrašeno nudili odpor proti silam zla, ki še vedno ogražajo krščansko vero z mnogih strani.« Papež se je spomnil tudi bratov, ki trpe pod komunističnim jarmom, ko je dejal, da se Cerkev ondi nahaja v »žalostnih razmerah«, ki so zelo podobne onim v petem stoletju, to je v času hudih preganjanj krščanstva. »Vso trpljenje Cerkve pa nosim tudi jaz v svojem srcu,« jedejal sv. oče. Posebno pa ga boli, da ponekod poskušajo sile zla odtrgati škofo, duhovnike in vernike od Cerkve.

Okrožnica je izšla na god sv. Leona Ve-

likega, papeža, ki je umrl pred 1500 leti. Ta papež je znan v zgodovini po svojem pogumu, ko je v bližini mesta Peschiere šel sam, brez oboroženega spremstva nasproti silovitemu hunskega kralju Atili, ki je bil znan pod imenom »šiba božja«, kajti s svojimi nepremagljivimi konjeniki je vdrl iz Azije v Evropo in sejal povsod razdejaje in smrt. Pogumni nastop rimskega papeža je odvrnil Atilo od nadaljnega prodiranja proti Rimu. Papež Leon Veliki je v zgodovini znan kot borec za pravice rimskih papežev, ki so jih takrat ogražali svetni vladarji. Za časa njegove vlade se je sestal eden izmed najpomembnejših vesoljnih cerkvenih zborov, namreč oni v Kalcedonu, ki je trajal od leta 440 do 461, in mu je on sam predsedoval. Prav zato je sedanjemu papežu Janezu XXIII. izbral god svojega velikega predhodnika za poziv na ves krščanski svet k cerkveni združitvi.

Sovjetski vojni izdatki povečani

Vrhovni Sovjet v Moskvi je v kratkih treh dneh »predebatiral« in sprejel novi sovjetski proračun za leto 1962, ki je z izdatki v višini 80 milijard rubljev največji v sovjetski zgodovini. Od tega bo šlo 13 milijard rubljev za vojaške namene, kar pomeni 50 odstotno povečanje v primeri z lanskim letom. Po mnenju ameriških strokovnjakov so izdatki Sovjetske zveze in Združenih držav za vojaške namene približno enaki.

Hitlerjev pomagač Eichmann obsojen

Izraelsko sodišče v Jeruzalemu je izreklo svojo sodbo nad Adolfom Eichmannom za zločine, ki jih je zagrešil proti judovskemu ljudstvu in proti človeštvu sploh ter za vojne zločine. Eichmann, bivši SS-ovski oficir, je kot Hitlerjev »posebni pooblaščenec« za dokončno ureditev judovskega vprašanja, zakrivil smrt 6 milijonov Judov ter več stotisoč drugih zapornikov koncentracijskih taborišč, ki so bila pod njegovim poveljstvom med drugo svetovno vojno. Sodišče ga je spoznalo za krivega vseh točk obtožbe, med katerimi je bila tudi preselitev spodnještajerskih Slovencev. Utemeljitev sodbe je zelo obširna in bo njeno branje zahtevalo dva dni časa, kajti obsega 100.000 besed na 200 straneh. Kazen bo odrejena kasneje.

Pred začetkom razglasitve sodbe so Eichmanna pripeljali v sodno dvorano. Niti enkrat ni pogledal številnega poslušalstva, med katerimi so bili časnikarji iz vsega

sveta. Stopil je v svojo stekleno kletko, v kateri je sedel pred meseci za časa sodne razprave. V dvorani je zavladala smrtna tišina, ko se je dvignil predsednik sodišča Mosche Landau v slovesni črni sodniški togi (halji) ter pozval obtoženca, da tudi on vstane. Eichmann se je dvignil brez besede. Med razglasitvijo sodbe, ki jo je poslušal s stisnjenimi ustnicami, je Eichmann upiral svoj pogled v »Menoro« na steni nad predsednikovim sedežem. To je državni grb tistega ljudstva, ki ga je hotel izbrisati z obličja zemlje, a mu sedaj izreka sodbo nad življenjem in smrtjo.

Eichmann je ves čas razprave tajil svojo krivdo in se izgovarjal, da Judov in drugih po nacistih podjarmljenih narodov sploh ni sovražil, da osebno ni nikdar nikomur lasu skrivil in da se je njegovo delo omejevalo zgolj »na organizacijo transportov, transportov v taborišča smrti.

Prav zato nas popelje preč. g. Vinko Zaletek k Slovincem v Argentino, o zgledu naših ljudi po svetu piše koroški rojak dr. Ivan Mikula, o Slovincih v Ameriki Zdravko Novak, o misijonarju Knobleharju p. Bernard Ambrožič, o pripravah na vesoljni cerkveni zbor č. g. Zdravko Reven; o silah, ki so spremenile Evropo in njene ljudi v zadnjih stoletjih, dr. Vinke Zwitter. Koledar pa prinaša tudi še poročila o življenju rojakov po zapadni Evropi, vrsto vzgojnih spisov, črtic, pesmi, nekaj zelo potrebnih navodil o prvi pomoči v nezgodah, marsikaj o satelitih ter še mnogo pestrega.

Koledar zelo poživlja številne slike iz verskega in kulturnega življenja na Koroškem, v Avstraliji, Kanadi, v Braziliji, pokrajinski motivi s Koroške, Primorske in Slovenske Benečije ter vrsta drugih posre-

ženih fotografskih posnetkov. Številne prispevke zaključuje ravnatelj Mohorjeve družbe dr. Janko Hornböck, katerega tehtne misli prinašamo v celoti na drugem mestu.

Knjižni dar pa obsega letos še knjigo o Fatimi, povest »Gospod Šimen«, ki jo je napisal Lojze Ilija, 7. zvezek »Koroških Slovencev«, zgodovinske razprave Frana Erjavca, vrhu tega pa so postregli poverjeniki Mohorjeve družbe še z Družinsko praktiko in knjigo o Auschwitzu, ki sta pa že razprodani. Knjiga o Fatimi je znova v tisku in bo po Svečnici spet na razpolago.

Častna zadeva slehernega Slovenca je, da podpre delo Mohorjeve družbe in njenih sodelavcev z odkupom Mohorjevega knjižnega daru, saj je tudi letos bil pripravljen z velikimi žrtvami in idealizmom.

Državna realna gimnazija in gimnazija za Slovence

Objava

V torek, dne 19. decembra, je od 13. do 16. ure na Državni realni gimnaziji in gimnaziji za Slovence dan staršev.

Ob 16.15 uri je občni zbor Združenja staršev.

Deželni glavar priznava „nedostatke“ pri šolstvu in štetju

V proračunski debati v deželnem zboru je - kot poročila »Kleine Zeitung« - minuli torek deželni glavar Wedenig v zvezi z manjšinskim vprašanjem med drugim izjavil: »Šolsko vprašanje manjšin pač ne bo moč nikdar zadovoljivo rešiti, obžalovanja vredna je gotova nestrpnost, ki se pojavlja na tem področju. Res je tudi, da so se pri ljudskem štetju pojavili nedostaki, s katerimi se bo bavil še državni pravdnik.«

Tako torej o ureditvi šolskega vprašanja misli predsednik deželnega šolskega sveta. Potem se razmeram v koroškem manjšinskem šolstvu ni treba čuditi!

Takoj po zaključenem ljudskem štetju sta obe slovenski organizaciji vložili obširno pritožbo s konkretnimi podatki na notranjega ministra, ki do danes še ni odgovoril. Rezultati štetja glede »občevalnega jezika« pa še tudi niso bili objavljeni.

Koroški umetniki v Ljubljani

V okviru kulturne izmenjave med Koroško in Slovenijo je minuli četrtek priredil pevski zbor »Celovski madrigalisti« koncert v dvorani Slovenske filharmonije v Ljubljani. »Devetnajst pevki in dvajset pevec pod vodstvom mladega preizkušnega in prefinjenega dirigenta Güntherja Mittergradnegerja je z lepim sozvočnim muziciranjem človeških glasov pokazalo ono dragoceno kvaliteto med velikim zborom in solisti, ki prihaja zlasti značilno do izraza v stari renesančni in baročni pesmi. Za Galusom in Dowlandom smo slišali zlasti lepo izvedeno Bacha, pa vibracijo Purcella, Barchierija in Becchija, zatem pa pestro pahljavo priredb ljudskih pesmi raznih narodov - med katerimi smo bili deležni, čeprav v zgolj moški zasedbi, tudi slovenske Barčice Franceta Marolta, ki je razumljivo izzvala posebno toplen sprejem pri občinstvu« poročila o zelo uspelem koncertu pred že tradicionalno kultivirano ljubljansko publiko dnevnik »Delo«.

V »Moderni galeriji« v Ljubljani pa je bila odprta razstava »Mlado slikarstvo in plastika na Koroškem«. Ob tej priložnosti je predsednik slovenskega parlamenta Marinko Pršično pozdravil tudi deželnega glavarja Wedeniga in predsednika deželnega zbora Sereinigga, ki sta se z večjo skupino častnih gostov iz Celovca podala v Ljubljano.

- KRATKE VESTI -

Prvi atomski poskus v Združenih državah, odkar je Sovjetska zveza dne 1. septembra prelomila atomski moratorij, je bil izveden minulo nedeljo v mestu Clarsbad v Mexiko v nekem opuščnem solnem rudniku 360 metrov pod zemljo. Poskus, ki naj služi miroljubni uporabi atomske energije je opazovalo 300 časnika, poleg večje skupine znanstvenikov. Po poskusu na zemeljski površini sicer ni bilo opaziti nobene razpoke, vendar so občutljivi Geigerjevi števeci, ki kažejo radioaktivnost, začeli nekaj minut po poskusu nihati. Skozi neki zračni rov rudnika, ki ga pred poskusom niso opazili, je iz notranjosti zemlje vdrl v zrak radioaktivni oblak, zaradi katerega so morali za nekaj ur zapreti cesto v Clarsbad, dokler se ni oblak razpršil in tako postal nenavaren za človeško zdravje.

Obvezno vojaško službo so podaljšali v Zapadni Nemčiji od 12 na 18 mesecev. S tem je bonnska vlada izpolnila obveznost, ki jo je prevzela v okviru atlantske pogodbe. Zakon bo še pred Božičem stopil v veljavo. Ali bodo prizadeti tega »božičnega darila« veseli, je dvomljivo.

Politični teden

Po svetu . . .

Sovjetska zveza prekinila stike z Albanijo

Senzacija, čeprav že nekaj časa pričakovano, je sprožila vest iz Moskve minuli petek, da je Sovjetska zveza prekinila diplomatske odnose s Albanijo ter odpoklicala vse sovjetske diplomate in državljane iz te drobne države na južnem Jadranu. Albanskim diplomatom v Moskvi pa je dala kratak rok, da se poberejo . . . Sovjetska poročevalska agencija Tass je prinesla obsežno uradno razlago preloma stikov med orjaško Sovjetsko zvezo in drobno balkansko državo. Moskva obdoljuje Albance »izdajstva socializma« in sicer na »perfiden način«. Albanski komunisti so namreč na zunaj delali, kot da sprejemajo vse sklepe komunističnih kongresov, v resnici so pa vse napore socialističnega tabora sabotirali.

V Tirani albanski komunisti seveda tudi niso molčali. Oni so obdolžili Hruščeva, da je oportunist, protirevolucionar in antimarksist. Odpri spor med obema državama, med 200-milijonsko Sovjetsko zvezo in poldrugi milijon prebivalcev broječo Albanijo odpira celo vrsto vprašanj. Najprej pa je treba glede medsebojnih obdolžitvev reči, da se tovariši med seboj pač najbolje poznajo in da jim je treba verjeti, kar eden od drugim slabega pripovedujejo.

Toda prav razlika v velikosti med obema sptima bratcema vsiljuje vprašanje, zakaj se sovjetski orjak zaradi albanskega pritlikavca sploh toliko razburja? Zadeva ima globlje ozadje. Udarec, ki je padel na hrbet Albanije, je pravzaprav namenjen komunistični Kitajski, ki se zapleta v vedno globlji spor s Sovjetsko zvezo.

Sovjetska palica je dolga

Albanija se je kot edina evropska komunistična država pridružila kitajskemu stališču proti sovjetskemu, kar je sprva seveda Moskvi šlo zelo na živce. Toda proti albansko kitajskemu zavezništvu možno govori — geografska karta. Država na Jadranu je namreč izolirana. Na vzhodu meji na Jugoslavijo, ki je zaenkrat tudi v laseh (ne tako hudo, kot Albanija) s Sovjetsko zvezo, na jugu ima soseda Grčijo, ki je članica Atlantskega pakta. Onstran Jadranskega morja pa je tudi atlantska članica Italija. Za malo, a čudno podjetno Albanijo, ki je vedno živela od pomoči veselil, ki so se med seboj borile za vpliv na Balkanu, se sedaj začinjajo težki časi. Namesto sovjetskega žita bo moralo priti žito od drugod, kajti Albanci kitajskega riža ne jedo, podobno kot Črnogorci, ki so svojčas avstrijskemu cesarju vrnili ladjo koruze v storžih, ker so hoteli imeti že — oluščeno.

Izolacija pa skriva za Albanijo še druge nevarnosti, kajti obstoječe štiri načrta za razdelitev med oba soseda. Ponavadi se je v takih primerih pojavila Italija kot najzaneslivejši garant neodvisnosti Albanije, tudi komunistične. Ona je pač imela interese, da prepreči ozemlsko povečanje Jugoslavije in Grčije. Spričo notranje slabosti komunističnega režima v Albaniji se to vprašanje utegne čez noč znova pojaviti.

Komunistični Kitajski zaostreter albanske afere ni pogodu, kajti svoji mali evropski zaveznici vojaško ne more pomagati. Zato je Peking poskušal zadevo omiliti, toda izgleda, da je Moskva v napadu po dobro premišljenem načrtu, ki naj po eni strani pokaže nemoč Kitajske, ki je še vedno odvisna od sovjetske pomoči, po drugi strani pa naj zgled »na cedilu puščene« Albanije svari vpliva tudi na druge sovjetske satelite, ki jih lotevajo »komine po samostojnosti«.

Na Zapadu: Prepričani zaradi Berlina in Katange

Atlantsko zavezništvo ima tudi težke skrbi v vzdrževanju sloge med številnimi zavezniki, ki jih drži samo skupnost interesov in — strah pred Sovjeti. Minuli teden je poslabšanje položaja v Kongu zopet poglobilo spor med Amerikanci na eni strani in Alžirci, Francozi in Belgijci na drugi strani. Čete Združenih narodov v Kongu doslej niso mogle narediti reda v tej nekdanji bogati in cvetoči belgijski koloniji, ki je prežgodaj dobila samostojnost in pada v zmedo, pomanjkanje in vojno. Praktično je razpadla v tri »države« in osrednja vlada v Leopoldvillu obvlada samo del državnega teritorija. Doslej so se izjalovili vsi njeni napor, da si podvrže najbogatejšo »provincio« Katango, kjer ob podpori evropskega velekapitala gospodari Combe, ter »Vzhodne province«, kjer se je ugnezdil

Gizenga, naslednik Lumumbe, ki škili proti Moskvi. Največja težava je v tem, da prebivalci Konga niso enoten narod, temveč kopaica plemen, ki se med seboj razlikujejo in pobijajo, prej z zastrupljenimi puščicami, sedaj pa s puškami in topovi. Po drugi strani pa varnostne sile Združenih narodov niso enotna vojska in še manj so enotnega mnenja posamezne članice Združenih narodov o ureditvi Konga. Vprav akcija v Kongu je pokazala vso slabost te mednarodne organizacije in zasenčila njene dobre plati. Trenutno pokajo puške v Elisabethvillu, prestolnici Katange, kjer poskušajo čete Združenih narodov (povečini Indijci, Irci in Švedi) prevzeti oblast. Dočim Združene države podpirajo novega generalnega tajnika Združenih narodov U Thanta, pa so Velika Britanija, Francija in seveda tudi Belgija precej nevoljne zaradi obojestrane akcije Združenih narodov. Za Combejem v Katangi stoji evropska visoka finančna, ki je lastnik tamošnjih bakrenih, uranovih in diamantnih rudnikov. Ti hočejo najprej imeti mir, da morejo naprej kopati rude in da morejo tovarne obratovati. Ta mir jim je doslej zagotavljal Combe. Po drugi strani pa je težko zagovarjati prisilno podreitev Katange »osrednji«

. . . in pri nas v Avstriji

Južnotirolski dinamit počil pred graškim sodiščem

Minuli teden je pred porotnim sodiščem v Gradcu bil zaključen prvi proces na avstrijskih tleh v zvezi s terorističnimi napadi na Južnem Tirolskem. Na zatožni klopi v Gradcu so sedeli štiri moški in ena ženska. Obtožnica jim je očitala »kršitev zakona o razstrelivih«. Obtoženci so si namreč iz tovarne eksplozivov v St. Lambrechtu po nedovoljeni poti »oskrbovali« razstrelivo »donarite« ter ga spravljali naprej na Južno Tirolsko, kjer je bilo menda uporabljeno za razstreljevanje električnih central, daljnovodov itd. Dejanja, zaradi katerih so se morali graški obtoženci zagovarjati, leže precej daleč v preteklosti, namreč celih 9 mesecev. Obtoženci so se skušali zagovarjati, češ, da so ravnali iz »idealnih« motivov ter da gre za politična in ne kriminalna dejanja. Državni pravnik je to stališče temeljito ovrgel. Kršitve jasnih določil avstrijskega zakona ni mogoče opravičevati s kakimi dvomljivimi »idealnimi« motivi, kajti zakon morajo spoštovati vsi državljani. Zahteval je strogo kazen tudi zato, da leta ostrašilno vpliva na vse druge, ki se bavijo z ekstremističnimi nakanami, ki Avstriji in Južnim Tirolcem samo škodujejo. Odvetniki obrambe so pa tudi imeli »dobre« argumente v prid svojih klientov. Eden izmed njih je dejal, da pravi krivci sploh ne sede na obtožni klopi, kajti od inkriminiranih dejanj pa do policijskega in sodnega postopka proti sedanjim obtožencem je preteklo dobro leto dni.

Sedanji sodni postopek je bil sprožen šele potem, ko so merodajni vladni krogi spremenili svoje mnenje o pomenu južnotirolskih terorističnih akcij. To je šele potem, ko so po posledicah dogodkov na Južnem Tirolskem morali spoznati, da je terorizem pravzaprav samo voda na italijanski mlin. V podkrepitev te svoje teze so advokati citirali izjave merodajnih mož obeh koalicijskih strank iz časa, ko so leti z velikim navdušenjem, a manjšim premislekom, posebno na proslavi 150-letnice bitke pri Berg-Iselu, govorili o »borcih za svobodo« na Južnem Tirolskem ter da je »vsakega potrpljenja enkrat konec« in podobno. Odvetniki so se sklicevali na razne junake, od Viljema Tella pa do Fidel Castra, morda zato, ker sta oba bradata. Tudi eden izmed obtožencev je imel gosto brado . . . Da se advokate pri obrambi svojih klientov sklicujejo na nemogoče reči, je razumljivo, manj razumljivo pa je, da je pri teh tiradah številna publika v dvorani »dolgotrajno ploskala«, kot poroča graška »Tagespost« in da sicer tako resen list o takih rečeh resno poroča. Kljub temu pa so vsi obtoženci razen nega bili obsojeni na zaporne kazni od 6 mesecev do enega leta. Porotniki so se šele po polurnem posvetovanju mogli odločiti za to ne posebno ostro kazen.

Proces sta avstrijski tisk in javnost spremljala z veliko zadržano. Razum je veleva obsodbo, srce pa . . . V razpravi je prišlo na dan tudi več neprijetnih podrobnosti o organizaciji podpirne mreže za južnotirol-

vladi v Leopoldvillu danes, ko je najbolj v časti načelo samoodločbe narodov.

Tudi glede Berlina različna mnenja

Minuli teden sta se sestala v Parizu zapadnonemški kancler Adenauer in francoski predsednik De Gaulle. Ze od svojega nedavnega ameriškega potovanja bolehnemu nemški kancler ni mogel pregovoriti francoskega »močnega moža«, da bi popustil od svojega stališča, da se ne sme Sovjetski zvezi prav nič popustiti glede Berlina. On meni, da se tako dolgo nima smisla pogajati s Sovjeti, dokler ti grozijo. Temu nasprotuje stališče Amerikancev in Angležev, ki menijo, da v mrzli vojni sicer Zapad ne sme popustiti v načelnih zadevah in posebej ne glede svoje pravice dostopa do zapadnega Berlina, da bi se pa glede načina ureditve teh pravic moglo s Sovjeti govoriti. Francozi pa hočejo ohraniti Zapadno Nemčijo kot nekako blazino med seboj in komunističnim svetom, Berlin pa kot predstražo Zapada. Adenauer, ki je sprva sicer držal z De Gaulleom, je na svojem obisku v Ameriki moral popustiti Kennedyju. Zapadna Nemčija je sicer postala ena izmed prvih gospodarskih sil sveta, glede svoje varnosti je pa še vedno odvisna od Združenih držav. Ni pa Adenauerju uspelo, pregovoriti svojeglavnega Francoza.

Tako je minuli teden razpoke in slabosti na Vzhodu in Zapadu.

ske atentatorje. Vanjo je bila vpletena cela vrsta vidnih osebnosti iz javnega življenja in celo neki župnik.

Nekaj dni po procesu je notranje ministristvo izdalo naročilo vsem varnostnim direktacijam, da pošljejo podrobne osebne podatke (»Nationales«) o vseh funkcionarjih Berg-Isel-Bunda, to je organizacije, ki se v Avstriji najbolj vneto bavi z južnotirolsko zadevo. Ministrstvo hoče te podatke — ki se ponavadi zahtevajo za običajne zločince — ne le za vse funkcionarje centrale v Innsbrucku, ampak tudi za podružnice v ostalih zveznih deželah in celo za člane odborov krajevnih skupin. Tudi ta zadeva je marsikoga spravila v neprijeten položaj. Tako poročajo torkove »Salzburger Nachrichten«, da so po ukrepu ministrstva v glavnem prizadeti övpjevski krogi, kar da meče na vneto socialističnega notranjega ministra posebno luč. Na Koroškem je po ukrepu ministrstva prizadeti tudi — deželni šolski inspektor.

Vsi vpijejo: »Primate tatulo!«

Graški proces je pa naletel na odmev tudi v državnem zboru, v katerem so poslanci obeh strank ostro obsodili teroristična dejanja, posebno v zvezi s skrutitvami judovskih grobov v Innsbrucku ter nacističnimi izgredi dunajskih študentov in razpustom »burševskega« društva »Olympia«. Toda kot vemo, je vloga našega parlamenta zgolj parlamentiranje, to je govorjenje. Ekstremizem, kot hočeta obe stranki z milejšo besedo opisati prebujajoči se nacizem, postaja resno vprašanje v Avstriji. Socialisti menijo, da bi bilo treba sprejeti posebni ali izredni zakon o varstvu republike. Pomisleki proti posebnim zakonom so upravičeni, kajti republika je tudi po sedanjih zakonih že itak zadosti zavarovana, česar manjka, je splošna volja, te zakone spoštovati. Potrebni so pa tudi organi, ki bi bili v resnici pripravljeni vse storiti, da dosežejo spoštovanje teh zakonov prav tako, kot to delajo n. pr. pri cestnih predpisih in davčnih zakonih. Potrebno je okrepiti demokratično mišljenje v vseh plateh avstrijskega ljudstva, ali kot je zapisala dunajska »Furche«, potrebna je »sprememba klime«.

»Nacionalni krogi« seveda niso ostali demokratom nič dolžni. Njihov glavni eksponent v parlamentu FPO-jevski poslanec dr. Gredler je z obširno dokumentacijo, ki je nihče ni ovrgel, dokazal, da mednarodni komunizem prek zakrinkanih trgovskih firm, ki so pa v resnici zgolj predstraže sovjetskega političnega prodiranja, vse globlje vdira v avstrijsko gospodarsko življenje in to celo ob tih pomoči samo za zaslužkom hlepečih kapitalistov. Trgovina z vzhodnim blokom je namreč v resnici monopol gotovih trgovinskih firm, ustanovljenih s komunističnim denarjem in katerih šefi so komunistični agentje. In kar je najhuje, iz zaslužkov teh firm se financirajo akcije komunizma v Avstriji. To je torej klasični primer samofinanciranja (Selbstfinanzierung) lastne pogube. Nastop Gredlerja je očividno imel namen, odvr-

SLOVENC

doma in po svetu

Odmev „Našega tednika“ v pariškem radiu

Radio Pariz je v svoji oddaji v slovenščini v petek, dne 8. decembra v celoti prinesel kritiko našega lista o premieri drame romunsko-francoskega pisatelja Ionesca »Nosorogi« v celovškem mestnem gledališču. To izredno delo, ki je v zadnjih letih stalo v sredju pozornosti mednarodne kulturne javnosti spričo ostre kritike miselnosti sodobnega človeštva, je v Celovcu doživelo sicer dober sprejem na premieri, pri kasnejših predstavah pa je bilo gledališče zelo slabo zasedeno. Po treh predstavah so »Nosorožci« izginili s poreda. Nihče se pač ne vidi rad takega, kot je v resnici. — Vsekakor pa je edinstveni primer, da je celovski kulturni dogodek vprav preko slovenskega lista naletel na odmev v Parizu in prek pariškega radia v svetu.

Naše bralce opozarjamo, da Radio Pariz oddaja v slovenščini vsak dan od 19.00 do 19.20 ure na kratkih valovih.

Nov slovenski profesor v Združenih državah

Na čikaški univerzi je bil promoviran za doktorja filozofije Bogdan Novak, potem ko je uspešno branil svojo disertacijo »O etični in politični borbi v Trstu v letih 1943-54«. Dr. Novak je dovršil pravne študije že v Ljubljani, po drugi svetovni vojni pa je služboval več let kot srednješolski profesor na slovenskih šolah v Trstu. Po izselitvi v Združene države pa se je znova lotil študija zgodovine na katoliški univerzi Loyola v Chicagu. Študij je zaključil z diplomskim delom »Avstrijsko-slovensko mejno vprašanje na pariški mirovni konferenci leta 1919«. Po dveh letih službovanja v Kaliforniji se je vrnil v Chicago, kjer je sedaj dosegel doktorsko čast, istočasno pa je prevzel profesuro na Rooseveltovi univerzi ond. Posebno pohvalno je, da si je v tujem svetu izbral za znanstveni deli slovensko problematiko, s katere obdelavo si je ne le pridobil akademske časti, ampak tudi pripomogel k širjenju poznavanja Slovencev v mednarodnem znanstvenem svetu.

Kanadsko priznanje Slovencem

Slovenski rojaki v Kanadi so dne 29. novembra proslavili kot narodni praznik z lepo obiskano pridelitvijo v Torontu. Poleg številnih Slovencev, ki so napolnili prostorno dvorano, je bilo med gosti več kanadskih ministrov in državnih poslancev ter ameriški konzul. Predsednik deželne vlade pokrajine Ontario, Frast, je poslal pisane čestitke, v katerih pravi, da je »pred zadnjo vojno bilo malo Slovencev v Kanadi, a tisti, ki so bili, so opozorili Kanadčane na mali slovenski narod in na vlogo, ki jo je igral za časa slovanskih narodnostnih gibanj v bivši Avstro-Ogrski. Zaradi političnih sprememb, ki so nastale med zadnjo vojno v Jugoslaviji, je mnogo tisoč Slovencev odšlo v druge dežele in kakih 15 tisoč jih je prišlo v Kanado. Danes je v Kanadi kakih 22 tisoč Slovencev in od teh jih je 8 tisoč v Torontu.« Ministrski predsednik nadalje ugotavlja, da »povojno emigracijo« na splošno in slovensko še posebej sestavljajo zelo izobraženi, politično in etnično zavedni posamezniki. Večina izmed njih se je takoj prilagodila kanadskemu načinu življenja in doprinaša svoj delež k izgradnji svoje nove domovine. Ministrski predsednik Frast zaključuje svoje pismo rekoč, da »je srečen, ko more v imenu svoje vlade voščiti Slovencem v Kanadi k njihovem narodnemu prazniku, ker je dobro, da se spominjajo zemlje svojega rojstva, istočasno pa znajo ceniti prednosti in možnosti, ki jih imajo v novi deželi upanja in miru.«

ni sum od sebe, toda pod to lupino se skriva vendarle nekaj resnice.

Da nekaj res ni v redu, pa so izpričale nedeljske obratne volitve pri državnih železnicah. Komunisti so spet priborili nazaj postojanke, ki so jih izgubili po ogrskem uporu leta 1956. Toda napačno bi bilo pripisovati uspeh komunistov samo človeški pozabljivosti, kot to skušajo prikriti socialisti, na katerih račun so komunisti pridobili. Železničarji so namreč tudi v zadnjih časih imeli zadosti možnosti, da spoznajo pravo lice komunizma. Naj omenimo samo 50 atomskih eksplozij v Sovjetski zvezi ter stalne grožnje Hruščeva, ki bi vsaj v Avstriji morale med delavci naleteti na večji odmev. Porast komunističnih volilcev se da mnogo bolj razložiti z nezadovoljstvom delavstva s svojimi dosežanji zastopniki — socialisti, ki so se ob dolgoletnem posedavanju v mehkih vladnih stolčkih navzeli meščanske miselnosti in ameriških manažerskih metod, o točneje, iz njihovih slabih strani. Tako splošna slika avstrijske demokracije v teh megljenih zimskih dneh ni razveseljiva.

O Bariloehah — argentinski Švici

(Koroškimi bralcem popisuje popotne vtise g. Vinko Zaletel)

V Buenos Aires sem prišel v megli, vlagi, zamudi in morda zato razočaran in nekam s strahom. V Bariloche prihajam v soncu, jasnem nebu in do minute točno. Pri avtobusu me čakajo trije znanci: zdravnik dr. Gerzetič, s katerim sva se zadnjič skupaj vozila v Mendoza, dr. Vojko Arko in France Jerman. Prvi moj pozdrav jim je bil: ni mi žal, da sem prišel v Bariloche.

Z Vojkom Arkom se vidiva po osemnajstih letih, pa je doma v Št. Vidu, moj najbližji sosed. Je navdušen andinist, to je hribolec. Kot imenujemo pri nas hribolezce alpiniste (po Alpah, po katerih lažijo), jim v Argentini pravijo andinisti, po gorovju Andi. Dr. Arko je priznan planinski pisatelj, tudi pri Argentincih zelo upoštevan. Še bolj me zanima, ker si je za življenjsko družico izbral tudi Šentvidčanko Mileno Lenardovo. Ta je bila več let učiteljica v Selah, kjer imajo zelo lepe spomine nanjo, potem je odšla v Kanado, pa jo je ljubezen prignala preko Severne in Južne Amerike prav do Vojka.

S Francetom Jermanom se vidiva po trinaestih letih. Po vojski je bil na Koroškem, malo časa v Skocijanu in v Šmihelu oz. v Bistrici pri Kilnu. Fant od fare, navdušen športnik, že dvajset let argentinski državni prvak v smučkem teku na dolge proge. Kot edini Slovenec je nastopil na zadnji zimski olimpijadi v Squaw Walley. Ta me je najbolj vabil v Bariloche, ker sva si bila vsa leta zelo povezana.

Ko so se Slovenci po vojski izseljevali v Argentino, so bili v Buenos Airesu najbolj nesrečni ljubitelji planin in smučarji. Izvohali so Bariloche in se kmalu preselili tja in tu so se počutili kot riba v vodi. Ker sem spoznal oboje: babilonsko mesto Buenos Aires in Bariloche, jih popolnoma razumem in, če bi se jaz preselil v Argentino, bi prav tako naredil...

V čem je lepota, privlačnost Bariloehah? V naravnih lepotah: gorah in jezerih. Pa saj imamo tega na Koroškem dovolj in največ v Švici. Vendar je velika razlika. V Bariloehah je vse neizmerno, grozotno veliko in divje, prvotno, naravno kot tisočletja prej. V jezero Nahuel Huapi (indijansko ime za »Tigrov otok«), ob katerem mesto Bariloche, bi lahko pogreznili vse Koroško. Pri nas na Koroškem imaš vse na kupu, da lahko vse v enem dnevu vidiš, vse je civilizirano, povsod poti, gostilne, hoteli, planinske kočice, vsak košček zemlje je obdan, povsod poti, povsod vozila. Tam se voziš uro po jezeru, pa ne vidiš bajte, se steze, le pragozdovi povsod, in zadaj ne divje gore, ki odsevajo v temnozeleni jezerski gladini. Nič čudnega, če prihaja vsako leto vedno več letoviščarjev iz Buenos Airesa in sploh severa, da utečejo nezno, mi poletni vnočini v pribežališče miru, svežega in hladnega zraka in večnega zelenja. Pa tudi zima vedno bolj privlačuje smučarje, ker so v okolici idealni smučki tereni. Bariloche so središče andinizma in smučarstva. Da pa bi tuji ne spremenili tega naravnega raja v zabavišče, kjer bi vsak lahko delal po mili volji, je država proglasila vse ozemlje okoli jezera Nahuel

Huapi v narodni park. Posebna uprava skrbi in varuje naravo pred brezobzirno civilizacijo.

Še pred sto leti je bil ta kraj svetu nepoznan, tu so gospodarili Indijanci. Beli gospodarji Argentine so prihajali z vojsko in da bi jih Indijanci ne pobili, so raje belci pobijali Indijance. Danes je le še malo pravih Indijancev v okolici Bariloehah in še ti izumirajo. Zdravnik dr. Gerzetič pozna še nekatere, ko ga pokličejo zdraviti. Pripovedoval mi je, da je pozimi v snegu videl nekoč indijanske otroke popolnoma nage, ko so pa njega zagledali, so se skrili v »hišo«, če naj tisto luknjo iz ila in kamna imenujem hišo. Več pa je mešanec Indijancev in belcev, ki jih imenujejo Creoli (izg. creodži). So v vsakem oziru zaostali, nevedni, leni, nesnažni in opravljajo le najnižja dela. Slikal sem nekaj njihovih hiš in slike vam bodo povedale, česar opisati ne morem.

G. Jerman me povabi takoj k sebi. Dr. Gerzetič me prihodnji dan zapelje s svojim jeepom pod Catedral v sneg. Tudi on gre s sinom in hčerko smučati na Catedral, vsi so izvrstni smučarji. Jerman mi pride naproti s svojimi tremi pobčki, stari so 4, 5 in 6 let, vsi so na smučih. Zadnjič so imeli tam šolarji tekme in pridružil se jim je še najstarejši Matjažek, ki še v šolo ne hodi, pa je bil že drugi zmagovalček. Kaže, da bodo očeta posnemali v tem, da bodo postali pozneje argentinski državni prvaki.

Jerman je oskrbnik smučarske kočice planinskega društva. Toda ne bom čepel v koči, saj letos še ni bilo tako lepega dneva kot je danes. Preskrbi mi gozdarje (težke zimske čevlje) in smučarske palice, on pa vzame smuč in se peljeva z žično vzpenjačo na Catedral, tako kot se vozimo z vzpenjačo na Svete Višarje. Toda ne do vrha. Če bi imel smuč, bi se peljal z drugo vzpenjačo naprej kot drugi: dobijo pas s kljuko, vanjo zataknejo kavelj, ki je pritrjen na žico in ta jih na smučih vleče gor na vrh. Kar nevoščljiv sem bil, ko sem gledal stotine smučarjev, jaz edini sem brez njih in kot kak penzionist gledam na ta mladostni živčav. O, saj v starih časih sem se smučal, prav z dr. Gerzetičem sva bila enkrat pozimi na Triglavu, danes pa... kosti so že pretrde, trebuh po vseh dobrotah preobilen. In pa: previdnost je mati porcelana, pravijo. Kaj če bi se jaz nerodno z noge polomil, kdo bi me spravljal nazaj na Koroško?

Pa sem jo vseeno vesel mahal peš na vrh, le zelo se mi je vdiral v sneg. Pomladansko sonce je bleščalo v snegu, zato sem si moral nadeti zelena očala in si obraz namazati s kremo proti ultravioletnim žarkom, da me ne ožge. Res, ni mi žal, da sem prišel semkaj, pa če bi moral še več žrtvovati. Ko sem bil na vrhu, bi kar vriskal, toliko naravne lepote skupaj še v življenju nisem videl. Tukaj na višini 2.000 m se mi je odprl božji svet: med zasneženimi gorami počivajo plavo-zelena jezera in se zajedajo kot fjordi med andske doline. Vidim goro Capillo, kjer so Slovenci

na vrhu postavili velik križ, imeli tam sv. mašo in ga blagoslovili. Led, sneg in viharji pa so ga tako zdelali, da bodo letos slovenski hribolezci postavili novega. Tam vidim očaka vseh bariloških gor, 3475 m visoki Tonnador, po naše Gromovnik, ker tam vedno gumi, če ne od viharjev in strel pa od sneženih plazov in lomečih se ledenikov. Toda slovenski plezalci se ga ne bojijo in je postal po tolikih vzponih že kar slovenska gora. Tam pod Tonnadorjem ima Jerman zavetišče pod skalo, tam je poletni z družino, in turistom prodaja okrepčila in razne spomine in če je treba, jim je gorski vodnik. Tam zagledam ostro konico, ki štrli ven kot prst, imenuje se Torre Esloveno — Slovenski stolp, ker sta ga Slovenca Jerman in Bertonec prva preplezala.

Velika večina ljudi ne razume užitka, ki ga ima človek v gorah, in tega bi tudi ne mogel dopovedati, to se da le občutiti, kot n. pr. muzikaličen človek ne more dopovedati nemuzikaličnemu, kakšen užitek je poslušati kako opero ali simfonijo. Za tega sem pač trap, če mu povem, da sem bil že 23-krat na Peci: le kaj ima od tega, gora je za kozle in norce! Kar naj mislijo tako.

Jaz sem sedaj zopet enkrat užival kot tedaj, ko sem bil kot tretješolec prvič na Triglavu ali ko sem na vrhu Stola gledal sončni vzhod ali ko sem bil pozimi 14. februarja v najkrajšem vremenu na vrhu Velikega Kleka 3800 m, ali ko sva s soproto Lavričem jeseni preplezala srednji nad 3.000 m visoki Drei-Zinnen v Dolomitih. Vedno pa je tako: čim težji je vzpon, tem večje je veselje, ko nevarnost in težave premagaš in si zmogovalec. Za vernega človeka pa je še več: nikjer tako ne občutiš božje bližine, božje vseomogočnosti in dobrote kot na vrhovih gora. Kako majhen in ponižen mora biti človek v primeri z mogočnimi gorami in strašnimi naravnimi silami, ki združujejo v gorah: nevihte, strele, plazovi...

Pregovor pravi: vsak bik ima svoj »štrike«, vsako tele svoje veselje. Eni imajo veselje v pijači, drugi v telesnih užitkih, drugi v dobičku ali časti in oblasti, drugi v športu, pa naj imam še jaz svoje veselje. Ko je nekoč duhovnik tolažil staro umirajočo ženko, da ni tako hudo umreti, češ saj na zemlji ni nič dobrega, je ta ženka vzdihnila: o, ja gospod, je nekaj dobrega, svinjska rebrca!

(Dalje prihodnjič)

Pogovor z mohorjani

(Iz Koledarja Mohorjeve družbe za l. 1962)

Letos je Mohorjeva tiskarna obhajala 10-letnico obnove obratovanja po drugi svetovni vojni. Da zadeve okrog Mohorjeve prav presojamo, se mi zdi važno poudariti naslednje:

Treba je vedeti, da v letih po drugi svetovni vojni v Celovcu nismo imeli nobenih normalnih predpogojev, ki bi sami po sebi že terjali ali narekovali začetek založniškega ali celo tiskarskega dela. Idejna in politična nejasnost je bila velika. Manjkalo je odločnosti in iniciative. Katoliško usmerjeni koroški Slovenci nismo imeli nobene organizacijske oblike, nobene upravne aparata, nobene pisarne, ne založniške in ne tiskarske koncesije, nobenih strokovnjakov, niti ne pisarnike mize in ne pisalnega stroja. Mohorjeve hiše so nam vrnili šele po dolgih pogajanjih. Bile pa so delno porušene od bomb, zasedene po vojaščini in po strankah, ki so bile vse pod stanovanjsko zaščito.

Edino, kar smo v Celovcu imeli in kar je narekovalo začetek založniškega in tiskarskega dela, je bilo starodavno ime Mohorjeve družbe in njena 100-letna slavna tradicija. Spominjam se jasne besede velikega prijatelja Mohorjeve patra Odila Hanjška OFM, ki je rajnemu prelatu Valentinu Podgorcu in meni dejal: »Mohorjeva družba je edina firma in edino ime, kateremu bodo Slovenci v sedanjem času zaupali. Le pod to streho se bo dalo zbrati slovenske ljudi po širnem svetu. Čas zahteva, da začnemo z delom.« Te besede so se uresničile. Slovenski človek je že nekako po svoji narodni tradiciji k temu vzgojen, da seže po Mohorjevih knjigah in da zaupa temu 100 let staremu imenu.

Delo Mohorjeve družbe, ki se je pred desetimi leti znova začelo, se je nadaljevalo, uspevalo in raslo ob skupnih naporih, skupnih potrebah in skupni koristi Sloven-

cev na Koroškem, v zamejstvu in po širnem svetu. To delo je bilo kup dobrih volj, v isti cilj usmerjenih. Te dobre volje, pripravljene na žrtve, so delo Mohorjeve kot založbe, kot tiskarne in kot Družbe držale, nosile in vodile do sedanjega razmaha. Neopozabni bodo napori velikega moža med koroškimi Slovenci, prelata stolnega kanonika Valentina Podgorca; idealizem in dejavnost, ki ju je razvil p. Odilo Hanjšek na Koroškem in v Ameriki; trdnost in neomahljivost dolgoletnega družbinoga predsednika stolnega kanonika Aleša Zechnerja; ki je v težkih in nejasnih časih stavil svoje ime za Družbo; požrtvovalnost koroških duhovnikov in žrtve iz idealizma za dobro stvar vseh družbinih poverjenikov po širnem svetu.

Na podlagi in v luči teh spoznanj ter iz lastne že skoraj 15-letne izkušnje ob težavnem in odgovornem delu pri Mohorjevi naj poudarim:

Mohorjeva družba ni najprej trgovsko podjetje. Mohorjeva družba je cerkvena bratovščina, ki deli živim in rajnim udom dobrote skupne molitve, sv. maš in odpustkov. Njen namen je pomagati slovenskemu človeku, ki je danes tudi v zamejstvu v veliki nevarnosti, da izgubi zvestobo do vere in Cerkev ter do svojega naroda. To vzvišeno delo se ne da vršiti s plačanim aparatom. Stebri Mohorjeve družbe ste vi, dragi poverjeniki, ki delujete med zamejskimi Slovenci na Koroškem, po ostali Evropi in širnem svetu. Kdo je gradil delo Mohorjeve in kdo ga bo vzdrževal vnaprej? Edino le in v prvi vrsti idealizem, zastojnsko delo, osebne žrtve in denarne žrtve, požrtvovalnost in skupnost vseh poverjenikov po širnem svetu ob zastojnskem, izredno težavnem in požrtvovalnem vodstvu odbora v Celovcu. Odbor v Celovcu prosi

(Dalje na 4. strani)

FRAN ERJAVEC:

KOROŠKI SLOVENC

(III. del)

Vsa stvar se je pa vendarle vlekla še skoraj 5 let. Fradaneck je namreč dne 1. XII. 1820 vnovič poročal, da bi se morale pred priključitvijo izvršiti še potrebne davčne in finančne preuredbe, in je predlagal, naj pošljejo v ta namen v Celovec posebne komisarje. Finančni minister je na to izjavil, da valutna vprašanja ne tvorijo nobenih zaprek več, toda Fradaneck je (1. II. 1821) vztrajal še vedno pri svojem. Temu njegovemu zavlačenju je napravil konec šele cesar sam ob priliki svoje udeležbe na ljubljanskem kongresu. Dne 16. IV. 1821 je namreč izdal odločbo, v kateri je izjavil, da za priključitev ni nobenih finančnih ovir več, a za odstranitev upravnopravnih težkoč naj odide v Celovec dvorni svetnik graškega gubernija Nesslinger in tam skupno s predsednikom deželnega sodišča baronom Schmidburgom izdela predlog, kako bi se še celovško okrožje najprimerneje združilo z Ilirijo. O tem predlogu naj se potem posvetujejo osrednja upravna oblastva, ki naj sklepe predložijo cesarju.

Nesslinger in Schmidburg sta potem res še tisto potje izdelala vse svoje predloge, nanašajoče se na stanovsko ustavo, politično upravo, okrajne gosposke, na razmerje podložnikov, deželno policijo, deželno kulturo ter cerkvene, šolske, študijske, vojaške, kameralne in komercialne zadeve. Te predloge so obravnavale potem

še vse pristojne osrednje oblasti in dne 14. XI. 1822 se je končno izjavila o njih še dvorna pisarna.

Toda največji zavlačevalec rešitve vseh vprašanj je bil še vedno okorni cesar sam, kajti svojo dokončno odločbo je izdal šele dne 24. I. 1825, nakar sta jo finančni minister in dvorna pisarna sporazumno izvršila. Tako je bila končno z dnem 1. V. 1825 po 16 letih Koroška vnovič združena²⁴, vsa dežela pa ločena od Gradca in priključena ostalim slovenskim deželam z njihovim središčem v Ljubljani.

Medtem pa je doživela Ilirija neko drugo spremembo. Zaradi hudih pritožb Madžarov je namreč cesar s svojo odločbo z dne 1. VII. 1822 izločil hrvaški del nekdanje francoske Ilirije (»civilno Hrvatsko«) iz novega »Kraljestva Ilirije«, nakar je bilo potem karlovško okrožje dne 2. XI., reško ozemlje pa dne 6. XI. 1822 vrnjeno ogrsko-hrvaški kroni. Tako je torej »Kraljestvo Ilirija« pravič v zgodovini združilo vse slovensko ozemlje, izvzemši štajerske Slovence, v skupno državno celoto. Ker je poznal tedanji upravni sistem v avstrijski polovici monarhije praktično pravzaprav le gubernije in okrožja (kresije), se tudi Ilirija s politično-upravnega vidika ni razvila, imela je pa od l. 1818 vendarle nekaj skupnih upravnih ustanov s sedežem v Ljubljani, kakor n. pr. (od l. 1818 dalje) za carine, sol in mitnice. Kot državno-pravna tvorba se je izražala predvsem v skupnem grbu in vladarjevem naslovu, praktično sta pa poslovala po-

²⁴ Kresijski glavarji v Celovcu so bili v tistih letih: od l. 1809 Fr. pl. Fradaneck, od l. 1814 upravitelj kresije Fr. pl. Person, od julija l. 1817 Ign. pl. Nesslinger, a ko je bil ta dne 19. XI. 1821 imenovan za dvomega svetnika, ga je v Celovcu v začetku l. 1822 nasledil dotedanji svetnik gornjavstrijške vlade baron J. Fr. Löhr.

tem le ljubljanski in tržaški gubernij prav do l. 1848.

Toda tudi misel upravne združitve obeh teh dveh slovenskih gubernijev (štela bi skupno 610 štirijaških milj z 1.175.000 prebivalci) ni bila mrtva. Spravil jo je v razpravo že l. 1819 ljubljanski guverner grof J. Swerts²⁵ v svojem poročilu na finančnega ministra, a v začetku l. 1821, ob priliki ljubljanskega kongresa, je o njej ustno poročal cesarju, nato jo pa obširno utemeljeval še v posebni spomenici z dne 1. IV. istega leta. Razumljivo je pa, da se je taki združitvi odločno uprl tržaški guverner Spiegelfeld, češ da je samostojni gubernij v Trstu neobhodno potreben zaradi vodstva vseh pomorskih zadev. Istega mnenja je bila tudi osrednja organizacijska komisija (poročevalec v njej je bil Fradaneck), nakar je dne 27. IV. 1822 odobrila to stališče tudi cesar. Tako je torej obstajalo ilirsko kraljestvo predvsem državno-pravno; le deloma še upravno, a tudi praktično so ostali nad četrt stoletja vendarle upravno popolnoma združeni vsi koroški in kranjski Slovenci, kar je imelo potem seveda tudi viden vpliv na koroške Slovence. Ni pa mogoče tudi ob tej priliki prezreti dejstva, da celo za najvišje in najposobnejše tedanje avstrijske upravne Karavanke niti pred dobo železnic, železniških predorov, avtomobilskih cest in letal niso tvorile nobene take ovire med koroškimi in kranjskimi Slovenci, da bi onemogočale njihovo zedinjenje. (Dalje)

²⁵ Grof Swerts-Spork je bil ilirski guverner do meseca julija l. 1822, ko ga je nasledil dotedanji predsednik celovskega sodišča baron Schmidburg, a na mesto tega je bil imenovan baron Kruff. — Istočasno (27. VII. 1822) je bil upokojen tudi graški guverner Aichholt, katerega je nasledil dotedanji galjski gubernijalni predsednik grof Taaffe.

SELE

(Miklavž se je tudi pri nas oglasil)

Z malo zamudo je Miklavž s svojim spremstvom prišel tudi k nam, namreč šele v nedeljo 10. dec. popoldne. Morda je vzrok njegovi zamudi to, da novi farni dom še ni popolnoma dogotovljen. Manjkajo še podi in stopnice. Pa so povabljeni društveni člani le prišli v dom po ozkem hodniku, podobnem katakombam, in napolnili malo dvorano. Čvrstih fantov in za vse dobro vnetih deklet je bilo vsakih pol, a tudi starejši prosvetarji so bili zastopani.

Miklavž je uvodoma vse pohvalil zaradi pridnega sodelovanja pri gradbi novega farnega doma in cerkve, potem pa je po vrsti vse obdaroval, vsakega ali pohvalil ali opomnil, naj se poboljša, kakor je pač zaslužil. Celo č. g. kaplan in župnik sta morala njegove opomine vzeti na znanje. Vzkliki in smeh so spremljali Miklavževe besede, pa tudi ob pregledu darilnih zavojev ni bilo drugače. Milka Olip, Užnikova mama, mati devetih otrok, je prejela malo zibelko, okrašeno z narodnimi motivi, v njej listek z verzi pesmi »Njav čez izaro« in voščilom: Naj blagoslovi Gospod tvoj dom in rod!

Vse miklavževanje je poteklo v prijetni domačnosti. Naj sledi temu prvemu sestanku v dokončanem farnem domu še mnogo kulturnih prireditev v podvig Selanov!

ZGORNJA VESCA — ŠT. ILJ

(† Črnijev oče)

V torek 5. XII. smo ob veliki udeležbi pogrebcev spremili Črnijevega očeta na

Novi odbor Družbe sv. Mohorja v Celovcu

V odboru Družbe so: predsednik Filip Müllonig, župnik in duhovni svetnik; podpredsednik Kristijan Srienc, dekan; tajnik Franc Brumnik, župnik; odborniki: Jožef Koglek, župnik; dr. Valentin Inzko, profesor; Bernard Strauss, strokovni učitelj; Janez Olip (Kališnik), posestnik.

Nadzorni svet Družbe sestavljajo: Aleš Zechner, stolni kanonik; prelat dr. Rudolf Blüml, stolni dekan, ter Avgustin Čebul, župnik.

Ravnatelj Družbe: msgr. dr. Janez Hornböck.

Naslov Družbe sv. Mohorja v Celovcu: Viktringer Ring 26, Klagenfurt, Austria, Europa.

Pogovor z mohorjani

(Nadaljevanje s 3. strani)

in pričakuje od vseh poverjenikov tudi nasvetov, dobrohotne kritike in iniciativnega sodelovanja. Odbor bo o vseh nasvetih razpravljal in na vsak nasvet tudi odgovoril. Tako naj vsak poverjenik, ki nosi v težavah vsakokratne situacije teže dela, posredno posega tudi v vodstvo Družbe in sousmerja njeno bodoče delo. V imenu odbora Družbe in tudi v lastnem imenu kot ravnatelj družbinih podjetij se tu vsem poverjenikom in vsakemu posebej prisrčno in prijateljsko zahvaljujem. Kar smo storili, kar delamo in kar bomo storili, smo in bomo storili iz čistega namena za Boga, za sveto vero in sveto Cerkev in za našega slovenskega človeka, ki je danes tako vsestransko ogrožen.

Nepravilno in tudi neživiljenjsko pa bi bilo, če bi naš tisk in založniško delo Mohorjeve slonelo le na izrednem idealizmu in osebni požrtvovalnosti poverjenikov. Slovenci smo vajeni skromnih razmer in tudi vajeni, da naše kulturno delo živi večinoma od idealizma in požrtvovalnosti posameznikov. Močni smo včasih v idejah, odpovemo pa večkrat v realizmu, v praktičnih, gospodarskih in organizatoričnih zahtevah današnjega tako neusmiljenega in zmaterializiranega življenja.

Pri tem mislim tole: Naš vsakoletni Mohorjev dar se mora vsebinsko in tehnično izboljšati. Razume se, da marsikdo po svetu, ko je prejel Mohorjev dar, ni bil povsem zadovoljen. Zakaj ni bil dar boljši? Kje so bile težave? Mohorjev dar je bil leto za letom odvisen od tolikih slučajnosti, ki jih nobeden ni mogel predvideti. Sodelavci Koledarja so raztreseni po širnem svetu. Vsi so z delom preobremenjeni. Razumljivo je, da rokopisi prihajajo prepozno. Tako tudi Koledar ne dospe kot božično darilo v vsako slovensko družino. Vsem prizadetim kličem: Ne zamerite in imejte razumevanje! Trudimo se, da Koledar nudi res vsakemu nekaj. Nadalje nam manjka rokopisov, premalo je izbire. Vča-

Pri nas na Koroškem

njegovi zadnji poti na šentiljsko pokopališče. Več tednov je bil v bolnici in upal je, da mu zdravniki še pomagajo, a zanj ni bilo več pomoči. Zdravniki so povedali, da ga lahko vzamejo domov, vendar je še sam želel, da bi ga operirali. Toda tudi operacija ni mogla ustaviti neozdravljivega raka. Mnogo je trpel, a trpel je vdano in mirno. Do zadnjega je bil pri zavesti. Ko mu je sin rekel, da jutri spet pride, je mirno dejal: »Jutri me ne bo več«. Ob deveti uri je želel domov. Zdravniki so prevoz dovolili, a je že med potjo umrl. Bil je 75 let star.

Življenjska pot Črnijevega očeta ni bila lahka. V prvo svetovno vojno je odšel med prvimi. Bil je ranjen v nogo, kar je potem čutil vse življenje. Z vso vneto je skrbel za svoj dom, saj je bila Črnijeva lepo urejena kmetija daleč znana. Leta 1931 je pogorela hiša in skedenj in spet je vso skrb posvetil svojemu domu.

Bil je iz srca vdan svojemu narodu in v tem duhu vzgajal svoje otroke. Zato je moral v času krutega nacizma veliko trpeti, tudi on je moral okusiti življenje za mrzlimi črnimi stenami.

Po vojni je zgubil še desno roko, potegnulo mu jo je v mlatilnico in močno poškodovalo. Še potem je delal z ljubeznijo, pomagal sinu in globoko sočustvoval z njim, ko mu je pred 14 meseci umrla žena in zapustila tri male otročiče.

Kako je delal z veseljem v sadnem vrtu je pravil, ko so ga tam ljudje obiskali, in da

je že vsa jabolka otrgal in okrog 2000 kg sam znosil v klet in to z eno roko. Sam ni mislil, da je tako hudo bolan.

Otroci so v globoki žalosti stali poleg mrtvega očeta, saj so ga vsi radi imeli in vsi ga bodo zelo pogrešali.

Peveci so mu na domu zapeli pesem »Polje, kdo bo tebe ljubil, ko bom jaz v grobu spal« tako ganljivo, da je vsem segala v srce, pa tudi v cerkvi in na grobu so se od njega poslovili, saj je rajni Črnijev oče pel v cerkvi in pri drugih slovesnostih že pol stoletja. Prečastiti g. župnik pa so se od rajnega poslovili z v srce segajočimi besedami.

Pokojni oče je šel na oni svet lepo pripravljen in spravljen z Bogom. Za njim pa žaluje številna družina, saj je življenjski večer rajnega očeta razveseljevalo kar 24 vnučkov. Naj v miru počiva, svojcem pa izražamo naše odkrito sožalje.

Mladi gospodar Mihej pa je pripeljal zapuščenim sirotam skrbno in dobro mamico, on sam pa je dobil pridno ženo, katera bo s pravo krščansko ljubeznijo skrbela za moža, za otročiče in za lepi Črnijev dom.

Tudi ona je morala občutiti vse trpljenje in bridkosti na potu v izseljeništvu, kjer je bila s svojimi starši tri leta in tri mesece in tri dni!

Želimo vam mnogo sreče in božjega blagoslova v družini in izražamo svoje veselje, da bo Črnijev dom še vedno stal kot trdnjava, v zvestobi Bogu in svojemu narodu.

VABILO

Srednješolce in visokošolce vabimo na ustanovni občni zbor »Koroške dijaške zveze« (KDZ), ki bo v torek, dne 19. decembra 1961, ob 2. uri popoldan v Mohorjevem domu v Celovcu.

Pripravljalni odbor

nimi podjetji in slovenskimi trgovinami po širnem svetu in nudimo tudi običajne trgovske provizije pri vseh naročilih, ki se plačujejo ob običajnem plačilnem roku. V zadevi pošiljanja denarja se obračajte po pojasnila na našo psiarno.

Razveseljivo je, da se je Slovincem po svetu posrečilo ustvariti si tiskarne in založbe. Ta lokalna literarna in kulturna ustvarjanja posameznih pokrajin so gotovo upravičena in potrebna in v veliko čast slovenskemu človeku v zamejstvu. Pri Mohorjevi smo mnenja, da bi se dala povečati v obojestransko korist izmenjava knjig in publikacij. Tudi cene se bodo gotovo dale uravnovesiti.

Mohorjeva družba razmišlja še druge možnosti, kako bi se vprav z organizatoričnim, tehničnim, tradicionalnim in tudi finančnim potencialom Družbe in njene tiskarne dal Slovincem v zamejstvu poleg navadnega Mohorjevega knjižnega daru tudi še na širši podlagi dober, koristen in potreben tisk, ki bi bil obenem poceni in na tehnični višini hkrati. Če se na primer nam s skupnim naporom vseh poverjenikov in posameznih mohorjanov po svetu posreči organizirati kakih 2000, za nekatere knjige, bi zadostovalo tudi 1000 ali 1500 naročnikov-subskribentov, bi bilo mogoče po razmeroma zmernih cenah in v izdelavi, ki so jo naši ljudje vajeni pri knjigah drugih narodov, oskrbovati našega človeka po širnem svetu z raznimi poučnimi in zabavnimi knjigami in publikacijami. Zdi se mi, da se more danes takega programa v zamejstvu med Slovenci lotiti edino Mohorjeva družba v Celovcu s svojo že precej izpopolnjeno tiskarno. Dokaz, kaj ta zmore, je Rimski misal, ki ob desetletnici obratovanja dela čast tiskarni in njenemu uredniškemu in tehničnemu osebju.

Vsem, ki bodo pomagali, da dosežemo v doglednem času tudi to zamisel našega založniškega programa, vnaprej: iskrena zahvala. Pomagali bomo ugledu slovenske besede in slovenske kulture v zamejstvu in našemu človeku v tujem svetu.

Dr. Hornböck Janez, ravnatelj.

Naše prireditve

SKOCIJAN

Farna mladina iz Dobrle vesi priredi v nedeljo, dne 17. 12. 1961, ob 2. uri popoldne v farni dvorani v Skocijanu igro

»SLEHERNIK«.

Vse prisrčno vabi farna mladina iz Dobrle vesi!

SMIHEL pri PLIBERKU

Farna mladina iz Dobrle vesi priredi v nedeljo, dne 17. 12. 1961, ob 7. uri zvečer, pri Sercerju v Smihelu igro

»SLEHERNIK«.

Vse prisrčno vabi farna mladina iz Dobrle vesi!

MARIJANSKA AKADEMIJA V ŠT. RUPERTU

Kakor vsako leto, so gojenke šentrupeške gospodinjske šole tudi letos priredile akademijo za praznik Brezmadežne.

Gojenke so recitirale prazniku v pozdrav pesmi in dekliški zbor je pod vodstvom gojenke odpel za uvod Marijine pesmi.

Gospod dekan Srienc iz Smihela nad Pliberkom je govoril o življenjskem pomenu cerkvenega praznika, o močni materi Mariji, katero ljudstva in narodi v tem težkem in kritičnem času tako nujno rabijo.

Nato so dekleta igrala petdejsko Mlakarjevo igro »Najlepše plačilo«, ki nam v svoji vsebini prikazuje in naniza vrsto socialnih problemov. Vse podajanje je kazalo, da so imela dekleta pri vajah zelo spretnega režiserja, ki je v tako kratkem času spravil zahtevno igro na oder in sicer v dovršeni obliki.

Obisk igre je bil v danih vremenskih prilikah dober, ker so bila prevozna sredstva zaradi posledice močno ovirana in marsikdo bi še prišel, če bi si upal s svojim vozom na cesto.

GLOBASNICA

(Obiskal nas je sv. Miklavž)

Letos nas je obiskal kar trikrat sveti Miklavž. Najprej se je prijavil že 3. 12. v farni dvorani, nato je nastopil 5. 12. pri šoštarju v igri na odru, ki jo je nalašč za ta večer spisala Matilda Košutnikova in v kateri zelo posrečeno podaja življenje velikega prijatelja otrok in svetnika sv. Miklavža. Igro je režiral Alojz Gregorič, igralci pa so želi pri nabito polni dvorani navdušen aplavz. Koj nato nas je obiskal sv. Miklavž še tretjič. Ker je prinesel številna darila in imel mnogo posla, se je zadržal kar več ur med nami. Bil je izredno dobre volje. Pohvalil je, kar je hvale vredno, štedil pa tudi ni z grajo, kjer je bilo potrebno. — Dan nato pa je sneg ugasil vse električne luči, vsepovsod podiral tudi najmočnejša drevesa in napravil ogromno škodo, ki jo je še težko preценiti. Že pred nekaj leti je sneg podrl velik del dobrih gozdov. Vsi so obljubljali prizadetim kmetom pomoč, a navsezadnje pa je ostalo pri starem: Pomagaj si sam... Bo sedaj kaj drugače?

ŽIH POLJE

(Smrtna kosa)

Zopet se je oglasila koščena žena in dne 11. novembra pobrala Katarino Adlanžnik, pd. Pulinkovo mater v Nadramu, staro 66 let. Ko je čutila, da se bliža konec, je težko čakala duhovnika. Vendar je nekaj ur pred smrtjo še sprejela sv. zakramente za umirajočo.

Zapušča moža, ki je hrom. Čeprav je na dan pogreba deževalo, je prišlo mnogo pogrebcev. Č. g. Česen so kar v cerkvi imeli poslovlilni nagovor.

Naslednji dan smo položili k večnemu počitku Leno Kus, ki je v starosti 86 let odšla v večnost. Bila je pridna in verna žena ter je rada hodila v cerkev, kadar je le mogla. Rada je molila rožni venec, molila ga je za vso faro in še posebej za duhovnike. Ker ni imela nikogar, ki bi ji stregel, so jo prepeljali v celovško bolnico, kjer je po nekaj dneh umrla. Bila je na smrt dobro pripravljena in malo pred odhodom v večnost je še molila rožni venec. Na lastno željo je bila prepeljana domov. Č. g. Česen so se v lepem govoru poslovili od rajne.

Naj počivata obe v miru! Naš č. g. dekan so še zmiraj bolni. Zda se zopet zdravijo v sanatoriju v Celovcu. Priporočamo jih vsem v molitev. Našo faro pa med tem oskrbujejo č. g. Česen, golšovski župnik.

MLADINA PIŠE:

Globok življenski nauk

Kako prav so imeli naši starši, da so nas dali v gospodinjstvo šolo k šolskim sestram, potrjuje tudi zgodba, ki smo jo slišale pri šolski maši ob pričetku tečaja. Preč. g. dr. Kolarič je skušal dokazati pomen našega šolanja za vse življenje.

V družini se je ženil sin. Da bi svojo nevesto očetu čim bolj priporočil, je začel naštevati njene vrline. Ker si jo je izbral iz bogate hiše, je najprej hvalil njeno bogastvo. Oče je napisal na list veliko ničlo. Ko je sin dejal, da je nevesta lepa, je oče dodal drugo ničlo. Začuden sin je začel zdaj naštevati, kaj izvoljenka vse zna. Najprej je poudaril, da zna dobro kuhati, a oče je zaznamoval tretjo ničlo. Enako je bilo, ko je sin povedal, da zna nevesta šivati. Na listu so bile štiri gole ničle. Zdaj je sin menil, da bodo ganile očeta kreposti. »Varčna je,« je pripomnil. Oče je močno prikimal, pa spet napisal ničlo. »Snažna je in ljubi red.« Spet ničla - šest ničel! Grozno!

Na srečo se spomni fant najvažnejšega. Globoko vernosti svoje neveste očetu še ni omenil. Ko oče sliši to lastnost, napiše pred ničle veliko eno. Iz ničel je nastal milijon.

Zgodba ima globoko jedro. Vernost daje vsem vrlinam trdnost. Dekle, ki hoče biti nekoč dobra mati, mora imeti poleg vseh vrlin globoko vero v Boga, kajti le verna družina bo srečna in bo kljubovala vsem življenjskim viharjem.

Tudi me smo prišle v samostansko gospodinjstvo šolo, da bi si zraven sodobnega gospodinjstva pridobile tisto oporo, ki nas bo držala v življenju, to je globoko vernost, obenem pa vzljubile materino besedo.

Fister Ana,
učenka gospodinjstva šole
v št. Jakobu.

Novo smučarsko središče

Po iniciativi Avstrijskih dravskih elektrarn dd. (Oesterreichische Draukraftwerke A. G.) nastaja na visoki planoti Reißbecka v gornji dravski dolini novo zimsko športno središče. Posebna družba, ki je bila ustanovljena v ta namen, je prevzela obrat vzpenjače, ki so jo »Dravske elektrarne zgradile pri Kolbnitzu za transport materiala pri gradnji velikega kompleksa zbiralnih elektrarn Reißbeck-Kreuzeck. Tako tehnični napredek omogoča izrabo naravnih sil ter odpira nove možnosti tudi športu in tujskemu prometu. V kakih 50 minutah danes vzpenjača in na njo priključena višinska železnica na »jezerski planoti« pripelje smučarja oz. turista iz dravske doline v krasno snežno pokrajino. Vzpenjača premeta v tem času višinsko razliko 1800 metrov. Dočim v dolini leže goste megle, pa na jezerski planoti v višini 2400 metrov

Zgodovinski razvoj smučanja

Če dandanes mislimo na smučanje, imamo pred očmi samo slike odličnih tekmovalcev, krasnih krajev z zimskim športom ali lepih smučskih tur na zasnežene vrhove. Zanimivo pa bi bilo tudi pogledati nazaj v zgodovino tega zimskega športa.

Po novejših raziskovanjih se sklepa, da so že ljudje iz stare kamene in ledene dobe, torej pred približno 20.000 do 100.000 leti, imeli nekake koplje in smučkam podobne predmete. Uporabljali so jih pri lovu ali za daljše pohode.

K razvoju smučanja je morda Skandinavija največ prispevala. Že v kameni in bronasti dobi so imele tam smučiči slično obliko kot današnje; to pričajo najdenine v zemlji. Pa tudi pisane dokaze imamo in sicer že iz 5. stol. po Kr. Pozneje nam poroča še finski nacionalni ep iz leta 1200 po Kr., kako hitro se drsa junak pri lovu na losa po dolgih deskah in s palico, na katerih spodnjem koncu sta pritrjena dva »kroznika«; »... kar iskre švigajo od njegovih smučiči«. Tudi pripovedke iz Skandinavije omenjajo, kako so se kralji in junaki vozili s smučami za zabavo in razvedrilo.

V 17. stoletju so se na Kranjskem, tedanji avstrijski deželi, kmetje vozili z deskami. V nekem poročilu je celo opisano, kako je treba izdelovati take deske. Bloški kmetje so se znali voziti že v loku; tako

se je približal njihov način današnjemu smučanju.

Prebivalci mesta Kristanije (Norvežani), so gojili v 18. stoletju že pravi tek in skok v današnjem pomenu.

Leta 1890 se začela uveljavljati ta skandinavska slog v alpskih deželah.

Kmalu so se začeli tako zainteresirani tega športa združevati, in nastalo je prvo smučarsko društvo 1891. leta v Todtnau pri Schwarzwald. Sledil mu je dunajski smučarski klub in drugi.

Veliko je pripomogel k razvoju smučanja v Alpah Matija Zdarsky (1856-1940) s svojo knjigo »Alpine Skilauftechnik«. S to knjigo je skušal odpraviti skandinavski način vožnje in uveljavljati za Alpe bolj primeren slalom. Kot prvi je vodil 1905 tekmo v »slalomu« na Mukenkogelu. Ta tekma vendar še daleč ni imela današnje oblike slaloma.

Po izdaji še boljše knjige »Das Wunder des Schneeschuhs«, katero sta spisala Arnold Franck in Hannes Schneider, je smučanje začelo vzbujati zmeraj večjo pozornost v javnosti. H. Schneider je ustanovil kmalu nato tudi svetovno znano Arlberško smučarsko šolo.

Anglež Lunn je 1922 izpopolnil in upejpal tekmovalje z norveškim imenom »slalom«. On je tudi ustanovitelj znanega »Kandahar-tekmovalja«. Kot protiutež za nordijsko kombinacijo je uvedel še alpsko kombinacijo, to je tekmovalje slaloma in smuka.

Nadaljnji mejnik v razvoju smučanja alpske smučarske tehnike je postavil večkratni svetovni prvak Toni Seelos, ki je pred 2. svetovno vojno dal podlago za moderno smučanje. Velike važnosti je namreč to, ker je uvedel temeljno rotacijo zgornjega telesa in lepi, dolgi sporednji lok. K razvoju je svoje pridal še Francoz Emil Ellais s tako imenovano »Methode Francaise«.

K smučarski tehniki je precej prispeval znani slovenski smučarski učitelj Robert Kump. Prvo knjigo je izdal že pred drugo svetovno vojno in drugo leta 1948. Knjigi sta jako zanimivi. Kot dober risar je R. Kump sestavil obe knjigi s samimi slikami in znaki; je brez teoretičnega dela, a kljub temu posrečeno utemeljuje moderni smučarski način. Le gibi zgornjega telesa se še ne strinjajo z novjšim slogom.

Pred približno desetimi leti sta končno utemeljila voditelja Arlberške šole, prof. St. Kruckenhause in smučarski učitelj Franz Furtner, sodobno avstrijsko smučarsko tehniko. Sestavila sta za vsakega smučarja cenjeno knjigo »Wedeln«. Ta slog so ponesli smučarji po vsej Evropi, celo v Ameriko.

Nikakor pa ne smemo misliti, da smo prispeli že na vrhunec, vsako zimo se pojavi kak smučar, ki najde nove možnosti in izpopolnjuje to, navidezno že popolno smučarsko tehniko.

E. U.

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

PONEDELJEK, 18. 12.: 14.15 Poročila, objave. - Iz tehnike in znanosti. - 18.00 Psihologija za vsak dan. (5.) - TOREK, 19. 12.: 14.15 Poročila, objave. - Ivan Grafenauer: Zagovori, priče slovenske davnine. - SREDA, 20. 12.: 14.15 Poročila, objave. - Kar želite, zaigramo. - Za našo vas. - ČETRTEK, 21. 12.: 15.15 Poročila, objave. - Na zapečku. - PETEK, 22. 12.: 14.15 Poročila, objave. - Paberkovanje po lepi knjigi. - SOBOTA, 23. 12.: 9.00 Od pesmi do pesmi - od srca do srca. - NEDELJA, 24. 12.: 7.30 Duhovni nagovor. - Glasbena božična darila.

GLEDALIŠČE V CELOVCU

Petek, 13. dec.: Moppels Abenteuer (premiera), šaloigra. - Sobota, 16. dec.: La Boheme, opera (gostuje Ermanno Lorenzi z državne opere na Dunaju). - Nedelja, 17. dec., ob 15.00 uri: Moppels Abenteuer, šaloigra. - Sreda, 20. dec.: Moppels Abenteuer, šaloigra. - Četrtek, 21. dec.: Moppels Abenteuer, šaloigra. - Petek, 22. dec.: (zaprto). - Sobota, 23. dec., ob 15.00 uri: Schwarzer Peter, opera (polovične cene). - Nedelja, 24. dec.: (zaprto)! - Ponedeljek, 25. dec.: Banditenstreiche (premiera). - Torek, 26. dec., ob 17.00 uri in 20.00 uri: Iphigenie (gostujejo člani dunajskega Burgtheatra). Začetek predstav ob 19.30, razen v programu navedenih izjem.

KOMORNI ODER

Sobota 16., nedelja 17., sobota 23. dec.: Der Engel mit dem Blumentopf, komedija. - Ponedeljek, 25., torek 26. dec.: Oscar, komedija. Začetek vselej ob 19.30 uri.

G. Zaletel predaval v Rožu

Pred nekaj tedni je g. Zaletel kazal zanimive slike iz svojega letošnjega potovanja po Južni Ameriki v št. Jakobu v Rožu. Zadnjo nedeljo pa je zopet prišel v Rož in je predaval kar v dveh farah. Popoldne je imel polno dvorano poslušalcev v Ločah pri Baškem jezeru, zvečer pa v št. Janžu v Rožu. Tudi tukaj je prišlo mnogo ljudi gledat zanimivosti iz daljnih krajev. Saj je že znano, kako lepe so slike, katere prikazuje g. Zaletel, ki je pravi veslač na tem polju.

Nekaj pa nam je še posebno vzbujalo pozornost. Na slikah smo videli močne skupine slovenske mladine v Argentini, poslušali smo petje tamošnjih slovenskih zborov, občudovali podjetnost mladih slovenskih obrtnikov in požrtvovalnost slovenskih staršev, ki toliko žrtvujejo, da svojim otrokom ohranijo bogastvo materine besede z uvedbo posebnih šolskih tečajev. Da, v tujini, daleč od domovine, še človek bolj čuti, kako lepa in bogata je beseda materina!

RADIO-APARATE najnovjših modelov, godala, plošče. Vse dobite na ugodne obroke pri **Leo Truppe VILLACH, Oberer Kirchplatz**

Božična darila

ure, nakit, optične in fotografske artikle, poštne spominčke najbolje kupite pri urarskem mojstru

Jos. Kremer

Popravila izvršim takoj in solidno - Kupujem in zamemjam srto zlato in srebro

Železna Kapla Eisenkappel.

E. U.

REIßECK: Vrveč pri novi smučki žičnici. V ozadju pod mogočnimi vrhovi je zbiralni jelektrarne.

Če imate „Joka“, šele veste, kaj imate! Enodelna „Joka“-žimnica je najboljša za Vašo spalnico.

Te kakor tudi vse druge „Joka“ izdelke Vam dobavi

Vaš „Joka“-zastopnik

TRGOVINA **Blažej**
Zgornje Libuče, telefon 302

BOŽIČNO PECIVO

Krhko pecivo

14 dkg surovega masla, 2 jajci, 14 dkg sladkorja, 28 dkg moke, 12 dkg mandeljnov. Cokoladna glazura.

Maslo dobro umešamo, mu dodamo jajci in sladkor po žlicah ter mešamo, da zmes naraste. Nazadnje dodamo olupljene zmlate mandeljne in moko. Na nenamazan pekač nabrizgamo iz tega testa razne oblike: obročke, rogljičke, črke itd. Pečeno pecivo pomočimo z enim delom v čokoladno glazuro.

Medeno pecivo

20 dkg moke, 8 dkg sladkorja, 4 dkg medu, cimet, limonina lupinica, dišeči klinčki, piment, poper, pol pecilnega praška, 1 jajce, mleka po potrebi; mast in moka za pekač.

Moko in sladkor presejemo na desko, pridenemo temu vse zmlate dišave, pecilni prašek in končno še med in jajce. Vse to zgnemo v gladko testo. Če bi bilo pregosto, mu prilijemo nekoliko mleka. Testo denemo na hladno počivat. Potem ga razvaljamo za dober nožev rob na debelo in

zrežemo na poljubne oblike, ki jih denemo na namazan in z moko potresen pekač ter spečemo v pečici. Pecivo namažemo lahko z redko beljakovo glazuro in spečemo v neprevroči pečici.

Mandeljni kupčki

25 dkg sladkorja, 25 dkg naribanih orehov ali mandeljnov, 12 dkg grenkih mandeljnov, 3 beljaki, ščepec soli.

Malo soljene beljake stepemo v sneg. Dodamo mu naribane mandeljne in sladkor. Iz dobljene mase naredimo na pomazan pekač majhne kupčke in jih svetlorumeno zapečemo.

Mandeljne ali orehe zaradi okusa poprej nekoliko popražimo. V vsak kupček lahko naredimo s pomakanim koncem ročaja kuhalične jamice in damo vanjo malo marmelade ali pa na vsak kupček položimo mandelj ali polovico oreha.

Otroški piškoti

5 rumenjakev, 7 dkg sladkorja, 10 dkg moke, sneg iz 5 beljakov, 2 dkg sladkorja.

Rumenjake in sladkor mešamo pol ure, nato dodamo temu moko in sneg. Iz tega testa nabrizgamo na pomazan in z moko potresen pekač piškote v obliki šibic, ki so na obeh koncih nekoliko širše. Piškote spečemo bledorumenno in potresemo s sladkorjem.

Janeževo pecivo

30 dkg sladkorja, 4 jajca, žlica janeža, 25 dkg moke.

Sladkor in jajca stepamo na robu šteditnika, da se oboje zgosti, nato pa še četrto ure. Nazadnje primešamo temu zmlat janež in moko ter nabrizgamo iz tega testa majhne obročke na pekač, namazan z voskom. Piškoti naj stoje dve uri v toplem prostoru, nato jih spečemo v srednjevroči pečici.

Kako zavijamo darila

Napačno bi napravili, če bi obdarovali kakega družinskega člana kar mimogrede, brez prave pozornosti, samo da bi zadostili družinski navadi. Poleg tega, kako darilo izročimo, je važno tudi to, kako ga pripravimo. Vse drugače vpliva na obdarovanca in njegovo okolico ličen zavojček, čeprav so v njem same praktične stvari, kakor pa če mu ga izročimo zavitega, kar v papir iz trgovine. Lično pripravljena darila pripomorejo k prazničnemu razpoloženju, obenem pa so dokaz, da smo darilo izbrali z ljubeznijo.

Ker smo ravno v času božičnih priprav, naj opišemo nekaj ličnih zavojčkov, ki jih morete uporabiti za vzorec pri obdarovanju.

Navadno uporabimo škatlo, ki da zavitku lepšo obliko. Škatla pa mora biti čista, cela in nerabljena. Za zavijanje uporabljamo svilen ali celofanski papir. Celofan je posebno pripraven za živila, ker je nepropusten. Ker je prozoren, moremo z njim lepoto še poudariti. Trakovi in vrvice se morajo v barvah skladati s papirjem.

V svilen papir zavito škatlo prevežemo z zlatim, srebrnim ali tudi barvanim trakom. V sredi zgornje ploskve ga zavežemo v zanko. Vanjo zatakamo smrekovo vejico. Lahko pa prevežemo škatlo s trakom tako, da leži ta počez čez dva nasprotna vogala. Na drugi strani moramo trak prekrizati, ko zavezujemo. Za trak zatakamo v enem vogalu vejico smrečja.

Okrogle predmete in bonbone, pecivo in podobno denemo v okroglo škatlo. Škatlo nato položimo na polo kvadratno urezanega svilenega ali celofanskega papirja. Nad škatlo papir stisnemo in prevežemo s trakom.

Prednosti snovi iz plastike

Temelj velike industrije devetnajstega stoletja so kovine in čisto razumljivo se nam zdi, da gleda človek na železo kot na simbol svoje dobe.

Do nedavna je bila proizvodnja jekla petkrat večja od proizvodnje ostalih kovin. Čeprav je železo danes še vedno na prvem mestu, pa vendar že občuti konkurenco mlajših kovin, med katerimi je za sedaj vodilen aluminij.

Plastične snovi so v preteklih 20 letih vedno bolj prodirale v vsakdanje življenje. Gre pravzaprav za gigantsko zmago kemič-

Roke povejo marsikaj

● Roke moških postajajo že nekaj časa manjše, roke žensk pa večje. Po ugotovitvah ameriških rokavičarjev je povprečna velikost moških rokavic v zadnjih 25 letih nazadovala od številke 10 na 9, velikost ženskih rokavic se pa povečala od 6 na 7.

Domnevajo, da je temu vzrok dejstvo, da danes moški ne opravljajo več tako težkega dela, kot so ga njihovi očetje in stari očetje, medtem ko postajajo ženske roke zaradi stalno naraščajoče zaposlitve žensk v tovarnah krepkejše.

● Da tudi poklic oblikuje roke, je gotovo. Rudar ima drugačne roke kot dirigent. Oblika roke pa dopušča tudi vpliv osebne. Hirolgija, znanstveno razlaganje značaja, ki nima ničesar skupnega z vedeževalno hiromantijo, je odkrila v tem oziru nenavadne zveze.

Nemška raziskovalca Ackermann in Steddam sta pri svojem primerjanju opazila, da sta pri ženskih rokah v splošnem prstanec in mezinec posebno dolga. Dolgi mezinec izdaja spretnost v občevanju, zelo razviti prstanec pa čut za lepoto in harmonijo.

● Nasprotno je pa moški značaj tem bolj poudarjen, čim močnejši in čim daljši so palec, kazalec in sredinec.

Pa ne samo za psihologijo, ampak tudi za bolezensko diagnozo je roka važen pripomoček. Že stiskanje rok izda lahko zdravniku mnogo.

● Mrzla, vlažna in ohlapna roka je značilna za nevrotika. Pretopla, vlažna roka z mehko kožo pa kaže na prekomerno delovanje ščitne žleze. Če je roka mrzla, suha, raskava in ima na hrbtu blazinico maščobe, gre pogosto za premajhno delovanje ščitnice.

Nenavadno velike roke dopuščajo domnevno motenj hipofize. Pri lahki malokrvnosti postanejo sicer svetlordeče roke blede, vendar pa ostanejo črte na roki še rdeče. Če pa izgine tudi ta barva, je padla stopnja hemoglobina v krvi pod polovico normale.

Hladilnike, pralne stroje, električne motorje in vse električne predmete pri

Johan Lomšek
Št. Lipš, Tihoja, p. Dobrla ves

Plačila tudi na ugodne obroke

Pomenek z domačim vrtnarjem

Če se človek sprehaja v pozni jeseni po naseljih enodružinskih hišic, vidi ponekod lepo prekopane domače vrtove, kjer so občutljive rastline skrbno zavarovane pred mrazom, kjer je vse počiščeno; vidi pa tudi vrtove, kjer je bilo storjeno le najnujnejše in izgleda vrt kot smetišče.

Treba je pomisliti, da imamo spomladi vsako leto zelo veliko dela naenkrat in smo mu redko kos. To pa pomeni, da se zakasnijo vrtno kulture in se zmanjšajo izgledi za uspeh vrtnarjenja. Vлага, ki se nabere v zemlji preko zime in pomladi, je važen činitelj v rasti rastlinstva. Vedeti je tudi treba, da vse rastline, ki smo jih vsadili jeseni, že precej pred obdobjem zmrzali in pred prihodom toplejših dni spomladi delajo pod zemljo koreninice. Temperatura 6 do 7 stopinj v zemlji že ugodno vpliva na delitev celic pri večini rastlin in s tem na rast korenin. Iz tega je razvidno, da je rastlina, ki je prišla v zemljo jeseni in je bila deležna prave nege, spomladi daleč prekaša rastline, ki pridejo v zemljo šele spomladi. Primerno je saditi sadna drevesca jeseni, če ne gre za izredno občutljive sorte in izredno ekstremne kraje. Če jeseni zasadimo drevesce, komaj lahko računamo s tem, da bo pred zimo poglano korenine, toda spomladi bo že rastlo, ko na saditev drugih še misliti ne bomo mogli. Da obranimo drevesca, ki so bila jeseni vsajena, pred zimskim mrazom, jih ovijemo s papirjem. Tako preprečimo, da bi jih sonce v čisto že toplih februarjskih dneh preveč ogrelo in jih prezgodaj prebudilo k življenju in snovanju. Močna zmrzal v nočeh tako zavarovanim drevescem ne more škoditi.

Kdor torej še ni do kraja pripravil svojega vrta na zimski čas, lahko to še nadoknadi, dokler še ni snega. Vrt naj hitro prekoplje, pri čemer naj spravi v zemljo vse preostalo zelenje. Kdor pa še sedaj ne bo imel za to časa, naj pa sam sebi objubi, da bo prihodnjo jesen opravil vse potrebno jesensko delo pravočasno.

Tisti, ki je vsa opravila na vrtu pravočasno zaključil, ima sedaj pokoj zunaj, v

hiši pa ga čakajo drugi opravki. Očistiti mora orodje in ga shraniti, pospraviti mora palice za fižol in paradiznike ter jih očistiti zemlje, izpustiti mora vodo iz vodovodnih pip in cevi ter posod, da jih obvaruje pred okvarami, ki jih sicer povzročijo led; pregledati mora lesene in žične ograje, če niso morda poškodovane, in jih po potrebi popraviti. Jabolka, ki se rada grbančijo, spravi najbolje v polietilenske vreče, da ostanejo dolgo sveža. Prostore, kjer ima shranjeno zelenjad, je treba tiste dni, ko ne zmrzuje, prezračiti ter pregledati sočivje, da ne gnije. Shranjena zelenjad pride sedaj prav do veljave, ko nam primanjkuje vitaminov. Najprej porabimo sočivje in sadje, ki se ne drži dolgo ali je nekoliko poškodovano.

Ali je kavalir res izumrl?

Če vidimo danes v avtobusih stati s paketi težko obloženo žensko in okoli nje gruho udobno sedečih moških, ki tega pogleda očitno ne morejo prenesti in zato svoj nos globoko zamišljeno vtikajo v časopis, nastane spet vprašanje, če je v našem času kavalir res mirno in tiho izumrl?

Ali res ni nobenih kavalirjev več? Ali pa je podoba kavalirja enako kot podoba sodobne ženske odvisna od spremenjenih razmer?

Odnosi med ljudmi so se nedvomno temeljito spremenili, brez obžalovanja so padli razni okovi olike in konvencionalnosti. Ali danes res še lahko stvarno pričakujemo, da bo ženska, ki predstavlja v raznih poklicih enakovredno konkurentko možu in ki se zna uveljaviti z enako energijo in enako tehniko komolcev, deležna enake pozornosti in vljudnosti, kot so jo moški izkazovali ženski še v začetku našega stoletja?

Kakor večino nas še vedno očara vljudnost kavalirja stare šole, ne moremo več pričakovati enake vljudnosti od mladega človeka našega časa.

V mnogih primerih je od ženske same odvisno, če so moški njene okolice kavalirji. Preidimo epizodo v avtobusu. Dejstvo, da danes moški ne odstopijo več sedeža, je cena, ki jo mora ženska plačati za svojo samostojnost in enakopravnost.

Na mestu pa je nekaj besed o tem, kako ravna ženska. Ali lahko žena pričakuje, da bo dobila udoben sedež, če se zvrta njen na pol dorasli sinček brez graje v najboljšem stolu stanovanja? Človek ne postane kavalir s polnoletnostjo, za kavalirja je treba vzgajati že otroka. Otrok, ki izkaže materi prvo kavalirsko uslugo, bo tudi pozneje galanten. Seveda mu je za to treba nuditi priložnosti.

Danes je postalo že nekaj običajnega, da hoče ženska moškega prehiteti in vse sama napraviti. In tako skuša ženska na primer kar hitro smukniti v svoj plašč, medtem ko stoji spremljevalec z dvignjenimi rokami poleg in bi rad pomagal. In morda se potem čudi ta preveč zmožna ženska, da so postali kavalirji danes nekoliko preveč mlačni.

ne industrije, ki je s plastičnimi snovmi skoraj popolnoma izpodrinila kovine iz gospodinjstva.

Vendar se s tem ni zadovoljila. Svoje ambicije je usmerila na osnovni proizvod moderne industrije — avtomobil. Vrsta naprav v notranjosti, komandna plošča, instrumenti, volan, kljuka itd., so danes že iz plastičnih snovi.

Čeprav je sama surovina dražja od železa, je pa zato obdelava enostavnejša, kar je vzrok, da je končni izdelek iz plastičnega materiala cenejši od kovinskega.

Nenehno tekmovanje med kovinami in plastičnimi snovmi je postala stvarnost tega desetletja, od česar ni izveta niti najplemenitejša industrijska kovina — jeklo.

Novosti, ki prihajajo iz tovarniških hal iz vseh strani sveta, javljajo, da plastične snovi, ki so zagospodarile v proizvodnji po mozne notranje opreme za avtomobile, že uporabljajo za izdelavo zobatih koles, v najkrajšem času pa bodo prišli na trg prvi menjalniki iz tega materiala.

Strokovnjaki pravijo, da bo imel ameriški avtomobil leta 1962 že 350 delov iz plastičnega materiala. Njih skupna teža bo 10 kilogramov ter bodo nadomestili 70 kg jekla. Uporaba plastičnih materialov bo istočasno omogočila proizvodnjo mnogo bolj tiho delujočih avtomobilskih motorjev.

Vzdrževanje takega avtomobila bo poenostavljeno, a njegova odpornost in trajnost povečana. Proizvodnja in montaža raznih delov bo postala ekonomičnejša.

Amerikanci predvidevajo, da bo v naslednjih osmih letih masovna uporaba plastičnih materialov omogočila avtomobilski industriji letni prihranek v višini 100 milijonov dolarjev in da bo 50 odstotkov avtomobilskih delov avtomobila leta 1970 iz plastičnega materiala.

RADLMAYR-jeve bogati izbiri in poceni **RADLMAYR** pri **VILLACH, Postgasse**

preproge, zavese, volnene in prešite odeje, namizno perilo v

P * I * S * A * N * O * * B * R * A * N * J * E

Regerčan:

Farma za en groš

Luka Reže je prišel mlad v Ameriko. Prav rad se je pobahal, da je odnesel pete iz starega kraja zato, da mu ni bilo treba služiti Francu Jožetu. S tem je bil mogoče res na boljšem, v drugih ozirih pa ne mnogo. Sam mi je pripovedoval, kako se mu je godilo.

V letih 1893 in 1904 je bila v Ameriki velika gospodarska kriza. Vladala je splošna brezposelnost. Tiste čase država ni podpirala brezposelnih kakor zdaj, zato so bili brezposelni prepuščeni velikemu trpljenju. Ljudje so v mnogih krajih dobesedno stradali. On se je znašel tiste čase v državi Colorado. Skupina po svetu tava-jočih brezposelnih je sedela ob železniški progi, med njimi tudi on. Že dva dni ni so ničesar zavžili. Sklenejo, da si na kak način pomagajo. Proti večeru pridejo do nekega ranča. Vjamejo telico in jo odvedejo v gozd, tam jo zakoljejo, oderejo in jo pripravijo za jed, štiri dni so pekli in jedli. Loj, kolikor so ga dobili so stopili in potem kuhali koruzo, ki so jo dobili na polju, in belili z lojem. Par tednov je Reže prebil v tipični družbi ameriških »tremпов«.

»Neko noč, ko so drugi spali,« pripoveduje Reže, »sem tudi jaz izginil iz tiste malo četne družbe »tremпов« kakor drug, ki so vedno prihajali in odhajali. Hlače na kolenih so kazale luknje in tudi zadaj so se že delala očala. Dobro umil se nisem že več mesecev. Potreben sem bil tudi brivca, ker sem bil podoben bolj kakemu koruznemu strašilu kakor človeku. Udarim jo po železniški progi proti vzhodu. Ko se je ravno danilo, me dohiti dolg tovo-ren vlak, vozeč bolj počasi. Ne daleč naprej je bil most čez reko in tovojni vlak se ustavi malo pred mostom. Dohitim ga. Kakor nalašč si mislim, in zlezem v odprto karo za premog. Počepnem v kot in se stisnem, sam sebi rekoč: kamorkoli že, nekam se bomo pač pripeljali. Lokomotiva zažvižga, vlak potegne in peljem se. Vso noč in ves dan sem se peljal na tistem vlakcu. Zvečer ob desetih se vlak ustavi. Zdravim se, da vidim, kje smo. Bili smo v malem mestu: železdec je krulil, tako sem bil lačen, da bi bil še kamne grizel. Zapustim vlak in grem v mestece, iz katerega so se svetlikale lučice. Še nikoli nisem prosil, svetlikale lučice. V žepu niti beliča, in že dva dni nič v železdecu. Iz nekega saluna se začuje godba. Približam se in vidim skozi vrata, vse raja in pleše. Proslavljali so neko svatbo. Stopim k bari in povem svojo usodo natakarku. Pri tem naletim. Nahrulil me je, da se naj hitro spravim skozi vrata, če ne, mi pomore on. To njegovo oštevanje začuje mož, ki je bil videti zelo dobre volje, in zakliče:

»Ej, ti tovariš, kdo si in odkod?«

Ponovim prejšnjo prošnjo do natakarkarja. Takoj vidim, da sem naletel na dobrodušnega in usmiljenega moža.

»Come on, step with me, fellow.«

Sledim. Greva na drugi konec saluna v obširno sobo, kjer so svatovali. Tu mi dobri mož naloži na krožnik mesa, krompirja, razne prikuhe in par kosov kruha. Od samega veselja mi je poskakovalo srce. Tako dobro nisem večerjal že dolgo. Ko pospravim, kar je bilo na krožniku, se hočem možu zahvaliti. Ta mi pa še besede ne pusti spregovoriti.

»Kdo si in odkod?«

»Popotnik sem, smola me spremlja, da ne morem dobiti dela in se moram klatiti po deželi.«

»Pa imaš kaj volje do dela? Ali si le kak poklicni »tremпов?«

»Ničesar si bolj ne želim kakor dela in zaslužka, ali ni ga; iščem ga že mesece in mesece, vse zastonj.«

»Ako je res kar praviš, ali bi hotel delati na farmi in na ranču?«

»Zelo rad, dragi gospod.«

»Dobro, tu imaš pol dolarja, pojdi v brivnico, ki je tu blizu in še odprta, daj se ostriti in obriti in se vrni.«

Grem v brivnico. Malomestni brivec, ki ni gledal na uro, kakor danes gledajo po mestih, ki so še bolj natančni glede časa pri poslovanju kakor kaki starokranjski škriči, me začudeno pogleda. Bolj se me je ustrašil, kakor pa razveselil. Ni čuda. Zgledal sem, kakor bi bil iz koruze ušel. Vseeno se spravi nadme. Ostriže me in obrije. Ko me na svojem stolu dvigne, da se vidim v ogledalu, sem se kar samemu sebi dopadel. Zdaj sem bil spet Luka in pol. Hentano, zdaj me bo še kaka punca pogledala! Take misli so mi rojile po glavi. Ko se vrnem, me dotični gospod skoro ni poznal.

Ostal sem v salunu in čakal, da odrinemo. Nekako ob treh zjutraj se vsedemo na vozila s konjsko vprego, ker avtomobilov tedaj še ni bilo. Vozili smo se po prostorni peščeni planjavi države Texas. Zdaj so mi šele povedali, da sem v Texasu. Kjerkoli že, samo da bo kaj dela in zaslužka, sem si mislil sam pri sebi.

Na dotični farmi, ki je bila last Jima Barkleya, sem delal nato tri leta in pol. Plača ni bila posebna. Dvanajst dolarjev na mesec s hrano. Imel sem pa svojega konja, da sem ob sobotah in nedeljah lahko jezdil v mesto, če se mi je ljubilo.

Tretje leto je teklo. County (okraj) je priredil velik fair (semenji). Farmarji so pripeljali iz vseh krajev na razstavo živino, perutnino, prašiče in pridelke. Ta razstava je trajala kar štiri dni. Živino in pridelke

mojega gospodarja sem čuval na semnju jaz. Ob večerih smo »rančmani« ali kakor pravijo na zapadu takim »cowbojsi« igrali karte, metali kocke in si preganjali dolg čas. Bilo je tretji večer. Pri neki stojnici so se drli prodajalci srečk. Vpili so: »Get yourself a farm for only a quarter! Only a quarter the ticket!«

Za en sam kvoder farmo! To me je zanimalo. Stopim k stojnici. Res po kvodru so jih prodajali. Za dolar so jih ponujali kar pet. Velja. Vržem dolar na stojnico in dobim pet srečk. Še opazujem nekaj časa, potem odidem. Drugi večer so vlekli številke. Srečna številka »4150« je bila v moji roki. Zadel sem 160 akrov obsegajočo farmo, ki se je nahajala kakih 80 milj proč od kraja, kjer sem služil. Dognal sem veljavo farme. V isti okolici so prodajali zemljo zelo poceni, po tri do pet dolarjev aker. Kraj je bil podoben Sahari. Ponujal sem v prodajo, pa se ni nihče zmenil. Čez par mesecev sem izročil prodajo nekemu prodajalcu in mu obljubil 10 odstotkov od cene. Dobil je nekeje ponudbo 300 dol. za vse skupaj. Vzel sem, se podpisal in izro-

HENRY KAY:

„Najstrožja tajnost“

Sedeli smo v častniški jedilnici okoli ognja v kaminu in se pogovarjali o tajnostih in kako jih je moč varovati. Bilo je presenetljivo: skoraj smo bili soglasno mnenja, da se v zvezi s čuvanjem tajnosti vse preveč hrupa dela in da nevarnost kršitve dolžnosti tajnosti precej pretiravajo — pri čemer se je beseda o nji prenašala na lorde admiralitete in šefe mornariške protivohunske službe, pravzaprav na vse naše predstojnike.

Neki poročnik je naš razgovor takole zaokrožil: »Popolna tajnost — je dejal z globokim premislekom — pomeni isto kot popolna zmeda v upravi. V vsakem primeru pa je enaka previsokemu zavarovanju.«

»Times« je zašušljal v rokah glavnega zdravnika, ko je le-ta pustil pasti časnik na kolena ter nas po vrsti premeril s svojim pogledom. Bil je molčeč mož, ki se ni spuščal v razprave; bili smo presenečeni, da nas je sploh poslušal.

»Kar se tiče zmede, utegnate imeti prav, poročnik,« je spregovoril, »toda nimate prav kar se tiče previsokega zavarovanja. Ne! — Povedal vam bom nekaj, kar se je zgodilo v — no, saj je vseeno kje — nekaj pač, kar se je res zgodilo.«

Premolknil je, da je med tem prižgal svojo pipo. Plamen vžgalice je odseval v njegovih modrih očeh.

»Bila je nekoč mlada žena, ki je bila poročena s kapitanom vojne ladje »Agamemnon«. Ko je prišla vojna, jo je admiral vzel v službo v svoj urad. Žena se je

čil iz rok vse papirje.

Po par mesecih odrinem nazaj v Colorado. Vrnil sem se dobro oblečen in rojaki so me občudovali, ko sem jim povedal, kako se mi je godilo. V žepu sem imel par sto dolarjev in za tiste čase je bil to že lep denar. Malo pozneje sem odpotoval v Chicago, kjer sem prebil šest let, pozneje me je zanesla življenjska pot v državo Ohio.

Leta 1926 sta me sinova (med tem časom sem se oženil in si ustanovil družino v Clevelandu) navduševala, da bi šli na počitnice na zapad. Naredili smo načrt, da gremo z avtom na jug, potem pa gori v Colorado in skozi Nebraska nazaj. Šli smo. Dasi so že bile na vzhodu cementirane ceste, so bile 1926 ceste po jugu kot v Texasu še bolj slabe, le navadna, s peskom posuta pota. Kadilo se je kakor na starokranjskih cestah in avtomobil je bil ves kakor mlinarjev klobuk. V Colorado in višje severno smo pa prišli na boljše ceste. Nekatero so bile asfaltirane, druge polite z oljem in tu in tam tudi cementirane.

zelo obnesla. Vedela je za kopicico skrivnosti, a ni nikdar črhnila niti besede. Pametna, zanesljiva mlada žena. Toda ob neki priložnosti se pa je vendarle vzdala in sicer temeljito. Po izbruhu vojne je »Agamemnon« odplul na visoko morje in izostal več mesecev. Mlada žena je sklenila, da začasno ukine svoje gospodinjstvo. Postavila je svoje pohištvo v skladišče v ladjedelnici ter se preselila k prijateljem v malo hišo v bližini.

Nekega dne jo je poklical šef štaba. »Niti besede nikomur! ji je zabičal, toda povem vam, da lahko računate s prihodom moža v štirih dneh, ker pride »Agamemnon« za malo časa v popravilo. Toda živj duši ne povejte ničesar! Ali mi to obljubite? — Seveda je obljubila. In res je tudi molčala, posrečilo se ji je celo skriti razburjenje pred prijatelji. To ni bilo lahko, a je le zmogla.

Dan pred napovedanim prihodom »Agamemnona« se je zbudila in vsa srečna prečrtala datum na koledarju. Potem pa se je nenadoma domislila nekaj strašnega. Škočila je iz postelje, se naglo oblekla in kar brez zajtrka stekla naravnost v ladjedelnico. In opoldne so vedeli vsi v pristanišču, da naslednji dan pride »Agamemnon« v luko.

Glavni zdravnik je zopet umolknil in počasi prižgal svojo pipo. Vedel je, da so vsi zadrževali sapo.

»In kaj se je zgodilo?« je vprašal poročnik.

»Veste, ona je namreč dvignila iz skladišča zakonsko posteljo.«

Drugo zimo sta Simanu v tednu dni umrla oba otroka za davico. Žena, že tako slabotna in bolehná, se je posušila od žalosti. Siman je odhajal od hiše, kadar je le mogel, in je za to dobival na stotine vzrokov in izgovorov.

Tretje leto je Siman odgovarjal pred isto zemljiško oblastjo; gospodar ga je tožil na osnovi člena osem prav iste »seferske uredbe iz leta 1859«, ki se ji je pred tremi leti krohotaje smejal. Sodnik ni bil isti in prisednika sta bila druga, postava pa je bila vedno ista, z njo pa tudi gospodar, miren, nebojevit, zanašajoč se na svojo pravico.

Sodnik je bral osmi člen.

»Če tlačan zanemari obdelovanje posestva in ga brez postavnega razloga neha obdelovati, tako da je lastnik prikrajšan pri svojih posestnih dohodkih, ali če kako drugače povzroči škodo postavnemu lastniku ali če brez pomembnega razloga noče izročiti lastniku dela, ki mu pripada, ali skratka, če dela v nasprotju z določbami pogodbe, sklenjene med njima, in se lastnik pritoži na gosposko — bo gosposka pregledala zadevo in če se bo po veljavnih dokazih prepričala o upravičenosti vlozene tožbe in če ni upanja, da bi se tlačan morebiti poboljšal, bo tega odstranila z danc tlačanske zemlje.«

To so postavbe in določbe! Ti se smeješ, a zadenejo te prej ali slej, gotovo in neizprosno.

(Dalje prihodnjic)

Ivo Andrić:

Zgodba o tlačanu Simanu

Pomenek s Simanom je bil tak, kakršen je bil z vsemi učiteljevimi klienti. Najprej sta se vprašala po zdravju, sitno in kratko, ne da bi čakala odgovora na vprašanje, potem pa je Siman vprašal: za koliko mu bo napisal »vlogo«.

Zeksar, če bo v srbščini, dva pa, če bo v nemščini. Katera je »trdnjša« in zanesljivejša, je vprašal Siman. Zanesljiva je, kar se tiče zanesljivosti, ta in ona, a v nemščini je vendarle bolj zanesljiva.

Siman je imel v žepu vsega skupaj tri zeksarje, a begal ga je njegov dotedanji neuspeh. Kaj se ve, kateri jezik pravica najbolj razume?

»Piši nemško,« je odločno rekel.

Učitelj je razprostrl svoje papirje in odprl črnilnik, vse s slovesno in nenaravno dostojanstvenostjo pijanca. Pisal je hitro in samozavestno, s pravilnimi črkami, v ravnih vrstah, začetne velike črke pa so bile mojštrsko zavite in prepletene. Ko je končal, je posul še vlažne vrstice z drobnim zlatastim peskom iz kovinskega posipalnika, da so se debelejšje črte svetlikale v zlatem in modrikastem sijaju, potem pa je polglasno in slovesno prebral priziv, poudarjajoč posamezne besede in nenavadne izraze, izmed katerih je vsak udar-

jal kakor z betom, kakor je učitelj mimogrede zatrjeval strmečemu kmetu.

Še nikoli se zadeva Simanu ni dozdevala tako trdna. Skupaj sta spila vsak deci žganja, po katerem se je Siman krohotaje smejal prvi sodbi.

Ko pa je višja politična oblast zavrnila ta priziv kot neutemeljen, se je Siman napil v gostilni pri Krestalici, si zavihal rokav prav do rame, udaril s pestjo po mizi in zapel, kar mu je dalo grlo:

»Puška zagrmi s pečine — nima gospodar tretjine.«

Zaradi tega je bil obsojen na tri dni zapora, zaradi tistega pa, kar je ob tej priložnosti rekel o cesarski oblasti, še na sedem dni.

Odstitihmal je začel Siman Vasković drseti po strmih, ki je bila čedalje bolj nagnjena, dokler se ni do kraja zapil in povagabundil, zanemarjajoč čedalje bolj zemljo in družino.

Od nekaj je bil na glasu togotnega in neurejenega človeka; kljubovanje v njem je bilo večje od moči, ki je bila velika, domišljija pa hitrejša od pameti, ki ni bila majhna. Še ko je bil fant, je pravil oče o njem:

»Tale moj Siman ni ne po meni ne po rajni materi; dobra je bila, Bog ji daj dobro, in krotka — bila je res žena, kakor je rečeno: usta ima, jezika nima; kot črna zemlja, Bog jo je dal. Ampak po ujcih se je vrigel. Taki so moji svaki. Lahki in omahljivi, nemirni in uporniški. In tak je

1) Zeksar — srebrni denar, deset krajcarjev, deseti del tedanjega avstrijskega goldmarja.

Farma za en groš

(Nadaljevanje s 7. strani)

Ker sem skoro pred tridesetimi leti preživel tako romantičen kos življenja kot »rančman« v Texasu in to sinovom večkrat pravil, sta venomer silila v me, da bi šli pogledat tiste kraje, ker bi rada videla, kod je njun oče v mladih letih drzovito jezdil divje konje in kje je zadel pred tridesetimi leti farmo na srečko. Rečeno storjeno: šli smo.

Po več dnevni vožnji pridemo do San Antonio. Gospodar, pri katerem sem služil pred tridesetimi leti, ni bil več med živimi. Že pred 15 leti je umrl, mi je pravil sin, ki me je še dobro poznal in se zanimal, kako mi gre. Mojima sinovoma je bilo to v veliko zabavo. Drugi dan smo šli na ranče, da pokažem, kje sem pred tridesetimi leti zadel farmo na srečko za en dolar. Gospodar se je namuznil, ko sem mu omenil in rekel:

»Žal vam bo, ko boste videli kos zemlje, ki ste ga prodali za 300 dolarjev.«

»Zakaj?«

Ko pridemo v bližino kake tri milje do tisti kraja, zagledamo velike železne stolpom podobne naprave.

»Kaj pa je to?«

»Petrolejski vrtni stolpi. Ta kos zemlje je bil pred 5. leti prodan za 200.000 dolarjev. Ves okraj je na petroleju.«

Ko smo se približali kraju, smo opazili tudi mestece, ki se je v bližini razvijalo.

Debelo sem gledal. Pred očmi so se vrstile, kakor v kakem filmskem gledališču, slike in dogodki tistih časov, ko sem jih preživel kot »rančman« v teh krajih. Ali naj verjamem vse to, kar slišim? Moram, saj vidim, da je res. Pred menoj in okrog mene je stalo kakih dvajset velikih oljnih sesalk in mladi Barkley je pravil, da jih bodo še nad 30 postavili. Celo zeleniško proggo so že potegnili do kraja radi izvažanja olja.

»Zakaj si prodal oče?« me vpraša mlajši sin.

»Zakaj? Kdo je vedel, da je bilo v tej zemlji kaj takega, kar vidimo zdaj?«

Nekaj nevidnega me je držalo v tistem kraju, da kar nisem mogel naprej. V duši mi je nekaj šepetalo: Poglej Luka! Sreča se ti je ponudila pred 30 leti kar sama. Na cesti se ti je vrgla pred noge in v naročje, pa je nisi hotel. Zdaj se je vrgla drugim v naročje in drugi jo gostijo bolje, kakor si jo ti.

Še danes se večkrat spominjam tistega kraja. Za en dolar sem zadel na srečko kraj, ki bi mi lahko prinesel na milijone. Tolaži me le zavest, da se tisočaki lepo svetijo, srečo pa le redkokdaj prinesejo.

Sreča ni vedno sreča. Tudi marsikaterega »srečnega« Slovenca je taka »sreča« vrgla v obcestni jarek.

Nič na tem, da se mi je sreča izmuznila, ker gotovo bi bilo tudi pri meni veljalo: kakor došlo, tako prošlo. Dogodek je zanimiv le bolj, ker kaže, kaj vse se lahko pripeti v Ameriki, ki velja kot dežela vseh možnosti. Glava me prav nič ne boli, da me je »sreča« čakala, pa je sam nisem počakal.

Pri žrebanju dne 1. decembra 1961 v navzočnosti javnega notarja v poslovnih prostorih ravnateljstva je bilo izrečeno številčno zapovrstje

1926

Vse za žrebanje upoštevne zavarovalne pogodbe, ki imajo v tekoči številki zavarovalnega potrdila gornje zaporedje in so v veljavi vsaj tri mesece, so dozorele za takojšnje izplačilo. Zavarovalne pogodbe, ki niso bile izrečane, ostanejo še nadalje v veljavi.

Naslednje žrebanje bo 1. junija 1962.

JUPITER V. V. a. G.

Podružnično ravnateljstvo za Koroško in Vzhodno Tirolsko, Klagenfurt, St.-Veiter-Str. 1/I.

Božična darila

Moško in damsko perilo, blago

v največji izbiri pri

L. MAURER

Klagenfurt, Alter Platz 35

LEPA BOŽIČNA DARILA — ure, nakit in drugo pri urarskem mojstru

Gottfried Anrather

Klagenfurt, Paulitschgasse 9
Popravila izvršim takoj in solidno, kupujem in zamenjam zlato in srebro (tudi strogo zlato).

ZAHVALA

Za izraze sočutja ob smrti in za številno udeležbo ob pogrebu moje nezabne žene, naše adopt. matere, sestre in tete, gospe

Marije Rainer

p. d. Sušnice v Logi vesi

se vsem žalnim gostom iskreno zahvaljujeva.

Posebno sva dolžna zahvalo domačemu župniku preč. g. Francu Repniku za vse dušnopastirsko delo in za v srce segajoč govor ob odprtem grobu. Dalje se zahvaljujeva preč. gg. dr. Polancu in župniku Petriču za asistenco in sv. mašo. Zahvala velja tudi predsedniku »Zveze slov. izseljencev« g. Lovru Kramerju za lepe besede, katere je spregovoril nekdanji sotrpinki za slovo.

Iskreno zahvalo izražava tudi domačim pevcem za lepe pesmi na domu, v cerkvi pri sv. maši in ob odprtem grobu.

Lepa hvala tudi vsem, ki so darovali rajni vence in cvetje, najbolj pa tistim, kateri so darovali za nepozabljeno sv. maše in molitve. Prosi pa, da se rajne tudi še nadalje v molitvi spominjajo!

Loga ves, dne 6. decembra 1961.

Suzana Koschier-Rainer,
adopt. hči

Matevž Rainer,
mož

v imenu vseh sorodnikov.

Filmska ocena

Bistrica v Rožu. — Sobota, 16. 12.: Der Spielteufel (IVa). — Film po znanem romanu Dostojevskega »Igralec«, ki prikazuje igralsko strast in mentaliteto ruskega človeka. Radi slabega osnovnega zadržanja pomisleki. — Nedelja, 17. 12.: Ein Herz braucht Liebe (III). — Usode otrok, ki so jih stari zanemarjali, ali pa brez ljubezni potisnili v stran, v otroško vas (Kinderdorf). — Sreda, 20. 12.: Frauen verschwinden (V). — Gangsterski film najslabše vrste. Film odsvetujemo.

Borovlje. — Sobota, 16. 12.: Heimat (III). — Nemški družabni film. — Nedelja, 17. 12.: Der letzte Fußgänger (IIa). — Veseloigra o dopustu pešca — starejšega moža. — Torek, 19. 12.: Lebensborn (IVb). — Nemški film o nacističnih domovih, kjer se naj bi vzgajal nov rod. S premislekom. — Četrtek, 21. 12.: Die Seeteufel von Cartagena (IV). — Divji doživljaji mladega holandskega pirata v 17. stoletju.

Dobrla ves. — Sobota in nedelja, 16. in 17. 12.: Ich werde Dich auf Händen tragen (III). — V neki luksuzni vili v Florenci mlado dekletce počasi dobiva zaupanje do tuje mačeh. — Sreda, 20. 12.: Die schwarze Lorelei (IV). — Gangsterska zgodba. Dekle se hoče rešiti iz rok svojega ljubimca, ki je zločinec.

Miklavčvo. — Nedelja, 17. 12.: Der Wunderpfarrer (II). — Krava — dobra mlekarica reši družino iz revščine. Razveseljiv preprost film. — Četrtek, 21. 12.: Die schwarze Lorelei (IV). — Gangsterski film. Glej pod Dobrla ves!

Pliberk. — Sobota in nedelja, 16. in 17. 12.: Das Spukschloß im Spessart (IV+). — Moderna komedija s strahovi. — Torek in sreda, 19. in 20. 12.: Mit dem Rücken zur Wand (IVb). — Zakonodajna drama v obliki kriminalnega filma. Moralni pomisleki.

Kvaliteta in izbira

preprog, zaves in posteljnine je vedno odločujoča pri

LODRON

Villach - Beljak, Lederergasse 12

TRGOVINA H. THOMASSER

vam izpolni božične želje: Izredno velika izbira pletenih vozičkov za otroške punčke („puže“) od 118.— S naprej. Perilo za dojenčke, otroke, dame in gospe. — Posteljnine. — Otroške posteljice.

TRGOVINA H. THOMASSER

VILLACH, WIDMANNGASSE 33

Primerna darila za Božič!
Damske in moške obleke

nudi poceni

Waleher

Klagenfurt, 10. Oktober-Straße 2

Oglašujte v našem listu
tudi v novem letu!

Praktische
**Weinachts-
Geschenke**

v o m
**MÖBELHAUS
STADLER
KLAGENFURT**
THEATERGASSE 4

Leselampen
in den verschiedensten Formen

Fauteuils
in allen Stilarten

Blumenständer
modern, in allen Größen

Kleinmöbel
zur Ergänzung des Heimes

Wäscheboxen
mit bunten Plastikbezügen

Garderobenwände
in allen Größen und Ausführungen

**Teppiche und
Gardinen**

Orig. deutsche, Schweizer- und holländische Muster
Zustellung wie immer frei Haus

MALI OGLASI

Mesarski vajenec se takoj ali pozneje sprejme v dobro krščansko družino v Rožu. — Podrobnejša pojasnila pri upravi lista.

Zelim spoznati žensko, čedne preteklosti, v starosti okrog 40 let, ki bi hotela cerkveno poročiti vdovca 52/167, dvakratnega posestnika z lepim stalnim dohodkom. Ponudbe s sliko, katera se častno vrne, pod značko »Toplo sonce v novem letu« na upravo lista.

Najbolje sedaj takoj kupiti. Sedaj imamo še čudovite dnevne halje (Schlafrocke — Doubleflanel) za 179.— šil., pri Sattler, Klagenfurt, am Heuplatz.

Pekamo dam v najem ali prodam: Ugodna lega. Ponudbe na upravo pod značko »Pekarna takoj«.

Nudimo vam v znani najboljši
kvaliteti božična darila

Bluze - Jopiči
Plašči - Kožuhi

Ros König

Klagenfurt, Bahnhofstraße 9